

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek. Velja za celo leto 30 lir, za pol leta 15 lir, za tri mesece 7 lir 50 stot., za en mesec 2 lir 80 stot. Naročila se sprejemajo vsak dan, a naroča naj se tako, da poteče rok naročbe ob koncu meseca. — Posamezna številka 20 stot. — Uredništvo in uprava: Trst, via delle Zudeche št. 3. Telefon 19-50 in 588. — Dopisni naj se pošljejo na uredništvo. Nepravilna pisma se ne sprejemajo; rokopis se ne vračajo. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone 67 mm. Finančni oglasi po 1 liru; osmrtnice, zahvale, poslanice, vabila po 80 stot.; trgovski in obrtniški oglasi po 60 stot. — Plača se naprej. — Oglase sprejema inšerati oddelki „Dela“.

DELO

Prej pride kamela skozi šivankino uho kakor bogataš v nebesa.
Kapitalistično časopisje je ustanova sužnjeva za sužnje.

V Trstu, v petek 6. avgusta 1920 GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE V JULIJSKI BENEČIJI Leto I. - Štev. 35.

Na predvečer novih dni

Bolezni, ki ne poznajo njenih vzrokov, ni mogoče niti resno in uspešno zdraviti. Le tedaj, ako se ve odočlo prihaja in kaj je vzrok bolezni, se lahko počasi in dobi primerno zdravljenje. Moderna zdravniška veda se ne zadovolji samo s tem, da počasi zdravi bolnega, kar ve za njene vzroke, najuspešnejše zdravljenje maževe skrb in dela na to, da odpravi, potem profilaktičnih sredstev in ukrepov to kar povzroča bolezen in bol.

Ce velja to za telesne in duševne bolezni, ki spadajo v področje zdravniške znanosti, tedaj velja še bolj, ako se hude resno in uspešno rešiti ona politična, gospodarska, kulturna in družabna vprašanja, ki spadajo v delokrog socialnih ved.

Te temeljne resnice, ki bi se je moral odkleniti in se po njej ravnati vsak, ki se čuti sposobnega in hoče sodelovati s peresom, besedo ali drugače pri reševanju imenovanih socialnih vprašanj, se pri nas ne spoznata. Kdor to spoznava, pride kljub temu v nevarnost, da ga lepoga dne izobčijo iz naroda in proklamirajo za narodnega izdajca.

Dajstvo, da je bil (kakor je še danes) slovenski narod po svoji ogromni večini proletarijati; da ni imel narodnega plemstva, narodnega uradništva in narodnega meščanstva; da so bili vsi ti stanovi, ki so to ljudstvo izkoriščali in odočevali v politiki, nemške in italijanske narodnosti, to dejstvo je porodilo misel in beseda, ki je trčila na so krivi vsoga zla, kar ga je v narodu, na eni strani Nemci, na drugi pa Italijani. Neulko ljudstvo, ki ni imelo niti dovolj podlage v neznanju, niti časa, da bi raziskalo ali to res ali ne in, ki se mu je zdelo reči precej resnična in naravna, je sprejelo misel in besedo odkritosrčno in se ravnalo po njej do najskrajnejših posledic, do narodnega sovražstva. Naši leni inteligenci je bilo to zelo všeč. Zogovarjati in zastopati tako površno in enostravno idejo pred ljudstvom, je bilo zelo komodno in ni zahtevalo veliko delo nobenega znanja, nobenega duševnega napora. Slovenski, ljudstvo dostopnih knjig in spisov v katerih bi se razpravljalo o važnih socialnih problemih, ki so že tedaj pretresali svet in leče bi bilo to ljudstvo nedvomno čitalo, ni bilo. Slovenska inteligencija se je pa zadovoljila in se zadovoljevala z onim znanjem, ki si ga je pridobila po „bilanju“ za izpite.

Socialni in gospodarski razvoj je pa hodil neizprosno svojo pot dalje. Plemstvo je postajalo in deloma izgubilo in izgubilo svojo prvotno politično in gospodarsko moč. Narodno se je slovensko uradništvo in slovensko meščanstvo. Moderni industrijski kapitalizem je pričel tudi v slovenske pokrajine; nastel je slovenski industrijski proletarijat in pričel se je proletarizacija kmečkoga prebivalstva. Razvoj modernega kapitalizma ni mogel priznati slovenskemu ljudstvu. Vse to se je godilo kakor ob odsotnosti slovenske inteligence in narodnih voditeljev, ki so vsi nadaljevali pripovedovati, da so vsega zla krivi Nemci in Italijani. Niti sanjali se ni gospodji, da piše ta razvoj novo zgodovino slovenskemu narodu. Postanek slovenskega industrijskega proletarijata je pomnil, kot naravno posledico, strokovno, gospodarsko in politično organizacijo delavstva. Z njo se pričela doba zavrednega razrednega boja od strani proletarijata proti izkoriščavalcem. V svoji organizaciji oprijemljen in sledel naukom socializma, je bil slovenski industrijski proletarijat edini del slovenskega naroda, ki je duševno in zavredno sledil gospodarskemu in socialnemu razvoju. Vse drugo je bilo konservativno in je držalo v zastarelih predsodkih. Le ta malobrevilni industrijski proletarijat, ta, do meje izkoriščana uboga para, zapušen od vseh in od slovenske inteligence še posebej izročena samega, je bil in je slutil instinktivno, kadar je čital o stvarnih delavstva v drugih deželah, da se pripoveduje v njih vseh tedih njegovo zgodovino. Instinktivno zavredna delava bodočnost nerazvitih ljudstev. Teh besed Karla Marxa morda slovenski delavci niso poznali. Njih smisel pa je nedvomno živel v njih zavredno. Kdor je to slutil ali vedel, da je opozoril gospodarske, politične in socialne probleme industrialnega razvoja bodisi direktno, bodisi posredno v spisov, ta se ni mogel in se ni smel, mu duševski za industrialni razvoj v svojem narodu. Pot industrialnega razvoja v kapitalistični družbi vodi nepovratno in imperijalizem in v krvave vojne. Zato imajo industrialni vojn po moči edine proletarijat in revno ljudstvo svojih toliko v zmagovitih bojev in premaganih državah. Ker se pa tega razvoja ne da preprečiti, ker je naravno, da mora nastopiti povsod kjer dobi ugodne pogoje in ker se ta gospodarski razvoj ne meni veliko za v oblačih splošne lepe in želje, moravce ustvarjanja on pogoje novemu milijonu in hoteriju, je bilo čisto naravno in letevno, da se je slovenski proletarijat pripravil na vseko eventualnost, da parira že a priori bodoče udarce. Toda glas malobrevilnega slovenskega zavrednega proletarijata, ki je instinktivno slutil bližajočo se gotovo nevarnost, je ostal glas upijočega v puščavi. Ker je bil prešibek, da bi bil preprečil nevarnost, je moral prenesti udarno vse gorje, ki je prišlo nadenj. Prišla je vojna, neizogibna vojna s svojimi grozotami in trpljenjem in po vojni je prišel mir s posledicami, ki jih vsi poznamo. Del slovenskega in hrvaškega ljudstva je priklopljen Jugoslaviji, drugi manjši del, je priklopljen Italiji. Ka imamo od tega, da je priklopljen in del eni in drugi del drugi državi? Kako in zakaj je prišlo, kako in zakaj je moralo priti do tega. Takozvana slovenska inteligencija in takozvana inteligencija splošni, ki živi v svojih starih tradicijah in predsodkih in, ki je poleg tega še do dana dnje uverjena, da je ona, ki ustvarja se svojimi praznimi idejami pogoje gospodarskega, političnega in socialnega razvoja, ta inteligencija, ki je preprečena, da je prišlo tako ker je ona hotela, si ne belj glava, da bi izvedela za vzroke tega položaja. Preveč truda za zahteva tako raziskovanje in prenevanja je v tem oziru objektivnost in odkritosrčnost. Zato se pa ta naša slavna inteligencija čudi in je užaljena ako stvari ne gredo vse tako, kakor si jih ona želi.

Ako bi imelo slovensko ljudstvo v svoji senci nekoliko manj krivičarjev in demagogičnih razpravljavcev; ako bi se bila inteligencija poglabila resno v nauke gospodarskega determinizma in kolektivnega nekoliko manj v abstraktni ideologiji katoliških in nacionalnih filozofov in etnologov, bi se ji bilo nedvomno posrečilo, da usposobi naše proletarsko ljudstvo za zmagovite boje katerim je šlo neizprosno naproti.

Tako se je pa zgodilo, da ob veliki tugi, ki je začrtala v globoko brazdo mejnik med kapitalistično in proletarsko civilizacijo, da je bilo v oni uri naše ljudstvo nepripravljeni, da se je z njim kupačevalo kakor z živino na sejmu. Kdor je imel pogum pred to resno grozotico, je bil osramočen in se ga je hotelo osmešiti in uničiti. Kdor je imel pogum izročiti svoje dvome glede na Krakovo in Koroškovo demagogstvo, tega se je smatralo za plačanega avstrijskega agenta ali za neumnega tepca. Gorje ljudem, ki imajo svoje oči in svoj razum. Ni se smelo pisati in govoriti ali je bolj pametno tako ali drugače. Ljudstvo ni smelo vedeti ali je bolj resnična ena ali druga teorija, ali je prava pot ona ki vodi na desno ali ona ki vodi na levo. Ljudstvo je moralo samo verovati, in ker je storilo tako, je bilo ogoljufano kakor cigjan na široki cesti.

Danes se zgodovina ponavlja. Ponavlja se do pičice tako, da ne bi bilo težko opisati že sedaj bodočnosti, da niso razmere nekoliko drugačne od prejšnjih in, da ni naraslo število pogumnih bojevnikov, ki bodo šli naprej po začrtani poti preko vseh inšitacij, preko vseh težkot.

Kar se je zgodilo po vojni, se je moralo zgoditi vsled gospodarskih in političnih razmer, ki so obstojale pred vojno. Sedanje posledice pa niso še vse posledice vojne in njenih vzrokov. Zgodovina gre neizprosno svojo pot naprej. K smo enkrat spoznali neizogibnost sedanjih gospodarskih, političnih in družabnih razmer, nam ne bo težko priti do zaključka, da se mora ponoviti iz teh razmer nekaj novega. Nam ne bo težko niti priti do zaključka, da izverno kakšno bo tisto novo, ki se mora iz teh razmer ponoviti. Če bomo spoznali vzroke sedanje velike socialne krize, se nam bo posrečilo dobiti tudi pot po kateri lahko izidem iz te krize in sredstvo s katerim se bomo ubranili eventualnih bodočih nezdoh.

Ljudstvu se mora povedati resnico, naj mu je vseč ali ne, naj je prijetna ali neprijetna.

Iz vsega tega sledi, da bomo postopali tako tudi napram slovenskemu prebivalstvu v Julijski Benečiji.

Strogo in energično, kakor doslej, bomo šli neizprosno svojo pot dalje, ne ozirajoč se niti na levo niti na desno, jemajoč v poštev proletarske koristi našega ljudstva. Kdor hoče gledati resnici v obraz in se ne boji energičnega zdravljenja težkih socialnih problemov, naj pride k nam.

Za svoj trud, bo dobil kamaulo obilno zadoščanje.

Osvoboditev proletarijata bo delo proletarijata samega!!!

Rusko - poljska vojna nadaljuje

Premirna pogajanja prekinjena - Sovražno vedenje Francije - Rusi marširajo proti Varšavi - Ententa se bo morala vkloniti volji zmagovalcev

DUNAJ, 4. — Iz Moskve poročajo: Naše čete so zlomile sovražnikov odpor, ki se je pojavil po zavzetju Brest-Litovskega. Konjenica je prebila poljsko fronto in je zasedla Bjelo, Lomaci in Rosok.

LONDON, 4. — Pričakuje se v kratkem naval ruskih čet na Varšavo.

DUNAJ, 4. — Radijbrzojavka iz Moskve poroča o Litovskih operacijah rdeče vojske slednje: Pohod nadaljuje. V odseku Lomska smo zavzeli Mazovsk. Pri zavzetju Brest-Litovskega smo zajeli mnogo ujetnikov ter bogat plen. Poljski so bili premagani pri Tarnopolcu.

Na Poljskem se je sestavil pod predsedstvom Markeleviča revolucionarni odbor. V Varšavi vlada velika panika. Listi pripuščajo občinstvo na voljo boljševikov. Predvidja se, da bodo Rusi potaknili padec Varšave, predno prično z mirovnimi pogajanj. Tudi se, da računajo Rusi, da bodo 9. avgusta v Varšavi. Mesto je v obrambnem stanju; civilno prebivalstvo beži.

DUNAJ, 4. — Radijbrzojavka iz Moskve poroča, da so Rusi prekorčili reko Bug, ki je zadnja ovira pred Varšavo. S spretno kretinjo skušajo rdeče čete odrezati zveze med Gdanskim in Varšavo.

LONDON, 4. — Angleška vlada je sporočila, da je radijbrzojavka sovjetski vladi, da vsled njegove predloga, da se hoče s Poljsko pogajati ne samo za premirje, tamveč tudi za mir, pade načrt o mednarodni konferenci v Londonu.

BERLIN, 4. — Pri svojem umiku izvršujejo Poljski čine vandalizma in krutosti. Rusi so ustanovili komisije, ki zbira dokazni material teh činov bežeče poljske vojske.

DUNAJ, 5. — Radijotelegram iz Moskve poroča: V severnem odseku nadaljuje naše čete obkoljevanje Varšave. Odkraj Buga smo zasedli Ostrov, Zambrov, Rozan in Malok, tostran pa Vengrov, Nordij in Sijetelec.

DUNAJ, 5. — Iz Moskve poročajo: Nadaljuje pohod zapadno Bjalostoka. Rdeče čete so prekorčile reko Bug v smeri proti Sijetelecu v frontni širini sto vrst. Operacije na severu so začasno zaustavljene radi dovanjanja težke artilerije. Zaleziška četa Varšava - Gdansk je ogrožena, transporti na njo so otežkočeni. Ruske prednje straže so 50 km pred Varšavo. Predvidjati je padec mesta. Govori se, da se revolucionarno gibanje širi po vsej Poljski. Tworijo se že ponekod vojaški sovjeti, komunistična stranka pripravlja splošno stavko. Poljska vlada grozi s smrtnimi kaznimi.

DUNAJ, 5. — Radijbrzojavka iz Moskve poroča: Zavzeli smo Lomco, Mazovjek, Scepotovko, Zjehanovjec. Zlomili smo sovražnikov odpor pred Sjedecom in v odseku Tarnopol-Čortikov-Kovel. V vseh

ITALIJANSKA ZBORNICA

Seja 1. avgusta. — Razpravlja se o zakonskem načrtu za pobijanje cen. Sodr. posl. Reina z načrtom nikakor ni zadovoljen, ker ta načrt ne bo dosegel znižanja cen. Načrt je boljši pesek v oči. Vzrok visokim cenam niso povišane delavske mezde, pač pa brezvestna spekulacija kapitalistov, ki je vlada ne bo mogla nikoli odpraviti ne s tem, niti s podobnimi zakonskimi načrti. Ozdravljenje gospodarskih in družabnih razmer bo edino delo proletarijata. Sodr. posl. Zanardi tudi dvomi o uspehu tega zakona; soc. skupina je zato temu zakonu protivna, ker bo sedanjega režima proti izkoriščavalcem ljudstva je popolnoma brezuspešen. Kritizira tudi sestavo komisije za določevanje cen. Te komisije bi ne smeli sestavljati prefekti, temveč zastopniki meščanov, konsumentov, delavskih združenj, združenj poljedelcev, tvorniških svetov itd. Ljudstvo zahteva rešitev iz vsake oblike izkoriščanja. Če se vladi to ne posreči, si bo ljudstvo samo pomagalo.

Drugi socialistični in liberalni poslanci tudi predložijo zak. načrt predlagajo razne popravke.

Seja 2. avgusta. — Nadaljuje razprava o dovolitvi 300 milijonov lir za javna dela. Vsota dasi visoka, se izkaže že pri razpravi premiška za omiljenje vladne grozote brezposelnosti. V tem smislu govore tudi razni poslanci. Najbolje slika to posl. sodr. Musatti v svoji interpelaciji glede arsenala v Benetkah, ki počiva, ker buržoazija noče naložiti ne tu, kakor tudi v druga podjetja ne svojega kapitala.

Seja 3. avgusta. — Razpravlja se dalje o pobijanju vedno rastočih cen. V imenu socialistične stranke predloži posl. Casalini poseben tozadeven zakonski načrt. Izjavi se proti monopolom. Odgovarja mu minister industrije in trgovstva, ki zagovarja zakonsko pristojno vlado. Pri tem poudarja, da vlada ni proti ustanovitvi tvorniških svetov, o katerih sodi, da bodo ugodno vplivali na sodelovanje med podjetniki in delavci. S tem se splošna razprava o tem predlogu zaključuje.

Predsednik nato proglasi izid glasovanja o zakonu, načrtu, po katerem pripadajo državi vojni dobitki trgovcev, industrijalcev in mešetarjev, pridobljeni v dobi od 1. avgusta 1914. do 31. decembra 1919. Za tačrt je glasovalo 234 poslancev, proti 21. Načrt je torej sprejet.

Seja 4. avgusta. — Razpravlja se o zakonskem načrtu za otvoritev kreditna delovnim združenjem ter konsorcijem. Načrt je po kratki debati sprejet. Nato se nadaljuje razprava o pobijanju cen. Govore posebno ostro proti tozadeven zakonskem načrtu socialistični poslanci Barberis, Buffoni in Missiano. Slednji predlaga dnevni red, v katerem pravi: »ta usodepolen gospodarski in socialni pojav more izginiti le z ustanovitvijo mednarodnega komunističnega režima.« Seveda zbornica odbije njegov dnevni red. Jutri se nadaljuje razprava in pride do glasovanja.

IZ SOVJETSE RUSIJE

V ospredju stoji nevzdržljiv zmagoviti pohod sovjetskih vojakov v osrčje Poljske; Varšava stoji pred padcem, ki je le še vprašanje časa. Od tega je odvisno tudi nadaljno postopanje zapadnih držav, osobito Francoske in Anglejske naproti mladi Rusiji. In tu opazujemo, kako se očitati dve povsem nasprotujoči si tendenci: ena — reče bi — preračunljivo brezna, ki ji stoji na čelu Anglija in ki ji instinktivno sledi Italija; druga pa fantastično besna, ki jo zastopa histerična buržuazna Francija.

Pogajanja v Baranovičih so se po par dneh nihanja prekinila. Očitno Francija je vsled tega kar iz sebe velikega veselja. Buržuazna Francija, ki ji gre v prvi vrsti za to, da reši svoje carski vladi posojene milijarde, meni namreč v svojih sanjavih blodnjah, da ji bo mogoče postaviti na noge zapadno-evropsko križarsko vojsko — sestavljeno seveda iz delavcev in kmetov! — ki pojde nad sovjetsko ljudovlado, da združena z ameriško armado reši francoske milijarde... pardon!... evropsko kulturo pred navalom azijskega barbarstva.

Drugeče sodi hladnokrvna Anglija, dasi hoče Francija nasilno vplivati nanjo s strupenimi izbruhii svoje buržuazne žurnalistike. V Angliji stoji slej ko prej še vedno na stališču sporazuma z Rusijo, Franciji odnaha le v toliko, da odpošiljajo nekaj tovorov municije v Gdansk. Jeli bo pa ta municija prišla na Poljsko, to je drugo vprašanje. Lloyd George pa na temelju zdravega egoizma še vedno ubira pot približanja k Moskvi. Italija pa s premetenim Gotolijem ubira korake za Anglijo, ker Italijo na vse zadnje francoska milijardna izposojila carski Rusiji ne brigajo toliko. Zato pa jeza in zamera na francoski strani.

S francoske strani izvira menda tudi pritisk entente na manjše države, ki naj bi hitele propadajoči Poljski na pomoč. Ali Rumunska ne kaže nikake volje, Avstrija se sklicuje na svojo nevtralnost, Nemčija pa z vsem trudom in z vso težavo danes še vzdržuje to nevtralnost, s tem da ustavlja transporte vojne opreme, namenjene Poljski, da razorožuje poljske čete, ki so ubegele preko meje itd. Edinole Ogrska z vso muko mobilizira. Ali kmečko prebi-

Proglasitev sovjetov v vzhodni Nemčiji

Ustajna nemška proletarijata se ne omejuje na mesto Čitavo. Že po raznih centrih vzhodne Nemčije je proklamirana sovjetska republika. To so znamenja proletarske revolucije v Nemčiji. Ali razvije nemški proletarijat iz sebe komunistično revolucijo in se pridruži zmagoslomni ruski »Rdeči armadi«? Ali se pomirni in se pustiti je naprej vladati od Scheidemanna Neskolega in od nemške reakcije? Mogoče je tudi, da boljševiški val prej preplavi Nemčijo! Vsekakor stoji Nemčija že danes pod vplivom boljševiškega zmag. Vprašanje je važno tudi s psihološkega vidika. Mentaliteti ruskega in nemškega naroda sta si zelo različni. — Objavljamo sledenjo brzojavko:

BERLIN, 4. Zadržne vesti, ki prihajajo z ruske fronte so povzročile veliko navdušenje med proletarijatom cele Saške.

Blizanje Sovjetske armade je v nekaterih mestih elektriziralo delavske razred. Stranki komunistov in neodvisnjakov sta v najživljajnejšem gibanju. V Bremenju so delavci že zahtevali zvezo Nemčije z Rusijo. — Ampak delavci v Čitavi se niso zadovoljili z navadnimi sklepji: med veličini entuziazmom so premagali lokalno oblast in proglasili sovjetsko republiko. Osrednja vlada v Berlinu je takoj dala povelje, da se odreže komunistično mesto od ostale Nemčije. Proglasen je bil generalni štrajk. Gibanje se širi, podprto od sporazumnega delovanja komunistov in neodvisnjakov.

Prihajajo vesti, da zavzema komunistično gibanje najširše proporcije. Lokalne oblasti so bile vržene v Gorlitzu, Faneju, Rothu, Muskamu in drugih manjših krajih. Obstojta bojazen, da se to gibanje razširilo tudi na Breslavo.

Kitajsko delavsko zvezo sta ustanovila delavca Čav-čen-sun in Tang-ken-ov. Kitajske oblasti sumijo, da je organizacija v zvezi z boljševiškim gibanjem in zapadni Kitajski in vsled tega se morajo člani mlake zveze boriti z različni silami. Zveza je izvojevala prvo manjšo lokalno zmagov v Hongkongu, kjer so njeni člani zastavljali in dobili 40 odstotkov povznanja mezde. Z namenom, da demonstrira solidarnost z mednarodnim delavstvom, je zveza aranzirala letos prvonojske manifestacije — prve te vrste na Kitajskem — toda policija in vojskstvo sta preprečila obhode in shode. V Šangaju se je vojskstvo pripravilo s strojno silami kakor za bitko in v mednarodni koloniji ter v francoski Koncesiji so bile pomnožene straže.

Pod odločnim pritiskom italijanskega proletarijata je bila vlada prisiljena, da je sklenila z Albanijo sporazum. Po podpisani pogodbi zapustijo italijanske čete celo albansko ozemlje, razen otoka Sasena in Skadra. S tem bi bilo konec »albanske avanture«, ki je toliko časa vzmernirjala italijanski svet. S strani italijanske vlade je danes Albanija samostojna in svobodna. To je uspeh znanje politike italijanskega socialističnega proletarijata.

V Rimu je bil izdan dne 3. t. m. sledi komuniste; »Obveščeni smo od zanesljive strani, da sta albanska vlada in conte Manzoni, pooblaščenec kraljeve vlade, podpisala zapisnik, ki določa ureditev vseh vprašanj z vzpostavo tradicij in prijateljskih vezi z Albanijo, malkar italijanska vlada umakne svoje čete iz Valone. Otok Saseno, ki nadvladuje in neutralizira valonski zaliv, ostane zaseden od italijanskih čet. Očiteljno sporočilo se objavi, čim doseje iz Drača avdientične listine. Pogajanja je že baron Altioti pred nekaj časa dovedel do dobrega uspeha, ali Italijanska vlada je hotela omejitivati karšnosobodi zlohotno tolačenje od strani manj sovražnih življenj in ni hotela skleniti sporazuma pred 2. julijem, to je, dolder ni s sijnim vojskim uspehom določila močnejše sposobnosti naših čet, ki so bile absolutno v stanju, da zaduše vsako obnovitev sovražnosti.«

ALBANIJA

Pod odločnim pritiskom italijanskega proletarijata je bila vlada prisiljena, da je sklenila z Albanijo sporazum. Po podpisani pogodbi zapustijo italijanske čete celo albansko ozemlje, razen otoka Sasena in Skadra. S tem bi bilo konec »albanske avanture«, ki je toliko časa vzmernirjala italijanski svet. S strani italijanske vlade je danes Albanija samostojna in svobodna. To je uspeh znanje politike italijanskega socialističnega proletarijata.

V Rimu je bil izdan dne 3. t. m. sledi komuniste; »Obveščeni smo od zanesljive strani, da sta albanska vlada in conte Manzoni, pooblaščenec kraljeve vlade, podpisala zapisnik, ki določa ureditev vseh vprašanj z vzpostavo tradicij in prijateljskih vezi z Albanijo, malkar italijanska vlada umakne svoje čete iz Valone. Otok Saseno, ki nadvladuje in neutralizira valonski zaliv, ostane zaseden od italijanskih čet. Očiteljno sporočilo se objavi, čim doseje iz Drača avdientične listine. Pogajanja je že baron Altioti pred nekaj časa dovedel do dobrega uspeha, ali Italijanska vlada je hotela omejitivati karšnosobodi zlohotno tolačenje od strani manj sovražnih življenj in ni hotela skleniti sporazuma pred 2. julijem, to je, dolder ni s sijnim vojskim uspehom določila močnejše sposobnosti naših čet, ki so bile absolutno v stanju, da zaduše vsako obnovitev sovražnosti.«

Nadaljne vesti javljajo, da se je že začelo z vračanjem čet iz Albanije v Italijo. Valona se izprazni popolnoma v nasprotju s prejšnjimi vestmi, ki so hotele vedeti, da Valona ostane začasno v posesti Italije. Valono zasedajo takoj albanske čete. Italija obdrži samo otok Saseno. Sporazum so podpisali conte Manzoni za italijansko in krijo glavari za albansko vlado. Poda se talcoj v Rim mešana komisija Albanec in Italijanov v svrhu, da doseže odobritev sporazuma in da ugotovi gospodarske in trgovske delavzule.«

Oficijozni »Tempo« prinaša točke pogoja, na podlagi, katerih se je sklenil sporazum:
1. Italija priznava pravico albanske vlade do lastne neodvisnosti in smatra vlado v Tirani kot zastopnico albanske politike, ter se bo pogajala z njo v svrhu pospešitve pogajanj za prijateljski sporazum med obema državama, katerima je usojeno živeti v dobrem sosedstvu in bratskem prijateljstvu.
2. Italija se odreka zasedbe in uprave mesta Valone. Italijani ne bodo imeli več nobenega vpliva na mestno upravo, ki bo taloj izročena zastopniku albanske vlade. Vse prebivalstvo se bo lahko vrnilo v Valono. Izdala se bo amnestija za vse upornike, ki se bodo lahko vrnilo v svoje domove.
3. Italija se odredi gotov rok, telkom katerega bo morala izprazniti mesto. Telkom tega časa bodo obiskala albanska vojaška poveljništva italijanske vojaške oblasti.
4. Italija bo tudi nadalje lahko zasedala otok Saseno kot vojaško in momantno bazo, a razentelj trti Linguetto in Tre ponti, pred Arto, tako da bo imela v svoji posesti utrjen traktot, ki ji bo omogočil vojaško nadvlado nad valonsko tuklo.
5. Italija se bo lahko posluževala v vseh slučajih valonske tuke za približevalice in opremo svojih ljudi.
6. Italijanski ujetniki se talcoj vrnejo a italijansko poveljništvo se obvezuje, tla bo izpustilo na svobodo vse ujetnike in internirance na otoku Sasena.
7. Italija se prizna pravico do izkoriščanja albanski rudnikov po predhodnem dogovoru z albansko vlado v Tirani.
8. Italija in Albanija ste odločno za ohranitev trajnih vezi nezadruljivega prijateljstva.

Po lanskem velikonočnem kongresu »ujedinenja« so izdali stranko vovodinski soc. patr. pod vodstvom Kneževiča. Ti ljudje so bili najprej od organizirane mase prisiljeni, da se udeležijo velikonočnega kongresa, kjer so tudi sprejeli predložene sklepe za ujedinenje organizacij. Po kongresa pa so Kneževič in drugi nastopili proti »ujedinenju.« Njih početje in pisanje njihovega lista »Svoboda« je bilo naprosto janjarsko. Oni so postali vohuni takratnega ministra policije Svetozarja Pribičeviča. Prognov jugosl. komunistov v lanskem letu, mora se reči, da so se udeležili tudi soc. patr. od Kristana in Koraca do Kneževiča. — Mali pendant k temu je zadržanje slov. soc. patr. po letošnjem mariborskem pokrajanskem kongresu, na katerem so sklenili, da se ujedinijo s »Soc. delav. stranko Jugosl. (komun.)«. V Ljubljani so podpisali celo tozadeven dogovor s komunisti. Naenkrat pa s vsemu odpovedali.

Odlok ta pojav med jugosl. organiziranim proletarijatom? J. jugoslavski delavni narod ni še tako samozavesten, da bi sam iz sebe odločeval v svojih organizacijah. On pripušta temveč faktično vodstvo srankinim nastavljencom in tajnikom. Ti vodijo stranko in ji dajejo smer. 2. Meštanske stranke delajo s vso paro nato, da se proletarijat cepi in ene podpirajo vsako stremljenje za razkolom v stranki. 3. Vladi prgoni in programi komunistov po ruskem vzorcu (španska ikvizicija v Vojuvdnu, streljanje delavcev v Ljubljani itd.) so delavstvo malo uplašili. Zato imajo razni reformisti, soc. patr. in centurmasi še vedno vpliva nanj in to svojo moč tudi zlorabljajo.

Upamo, da bo jugoslavski proletarijat kmalu in popolnoma spregledal in se odklenil s vsjo ljubezno »KPJ.«

Vojno stanje z Avstrijo prenehalo.
Minister za zunanja dela je objavil, da se Jugoslavija ne nahaja več v vojnem stanju z avstrijsko republiko. Mir so sklenili dne 16. julija, da je bila ratificirana saint-germanska mirovna pogodba.

Tehniška fakulteta v Ljubljani še vedno brez profesorov.
Dosedaj je imela ta bogato obiskana fakulteta že povsod svoja predavanja, samo v lastnih prostorih ne. Tako v »deželnem dvorcu« in na realki. Upali smo, da bo vprašanje dvorčanov rešeno vsaj za prihodnje šolsko leto. Profesionalski zbor pa je sklenil v svojih seji z dne 25. junija t. l., da se nabije na črno desko sledenjo izjavo:
Dijavstvu se naznanja, da otvoritev V. semestra v jeseni 1920. radi pomanjkanja prostorov še ni zažajčena. Ali se V. semester prične ali ne, se bodo objavilo, eventualno po časopisih, pravčasno, t. j. gotovo pred vpisovalnim terminom in imozemstvu.

Madžarski vpad na jugoslovensko ozemlje.
Iz Zagreba poročajo: Dne 30. julija ojutraj je vpadla na naše ozemlje, 14 km severno od Subotice madžarska razbojniška tolpa in odvleda na Madžarsko 600 glav goveje živine. Skode je 4 milijone kron. Uvedla se je preiskava, ali so se ropa udeležila tudi regularne madžarske čete.

Ne Vesnič ampak Trumbič

BELGRAD, 5. Težka politična kriza, ki neprestano zasleduje Jugoslavijo, zdaj se — da se bliža ministevstvo in uspel in je za del odklonil mandat. Princ regent se je za tem posvetoval s Pašićem in Trumbičem. Rudiš sporov, povzročeni s svojim delovanjem na mirovni konferenci, Pašić nima zglede, da bi prodir. Ostanje Trumbič, ki naj bi jutri sprejel uradno pooblastilo, da sestavi nov kabinet.

RIM, 5. Došle vesti z Belgrade soglašajo v tem, da bo dobil Trumbič pooblastilo sestaviti nov jugoslovenski kabinet. Vest je različno komentirana. Ampak v glavnem se pripozna, da je Trumbič se najspodobnejši, da po vzvame pogajanja, ker je imel že dosti stika z italijanskimi diplomati.

Glede pogajanj se zatrjuje, da je vladar najrajša k sporazumu. Uradni krogi hočejo zapustiti Valone sponaviti v zvezo s podvzetjem pogajanj z Jugoslavijo, in zatrjujejo, da so se o vprašanju Valone vodili pregovori. Zaenkrat je gotovo, da mora vlada računati s pokazano voljo deželne in z močjo, katero ima sedaj socialistična stranka.

PO SVETU

Odhod Etbina Kristana iz Amerike. Iz ameriških časopisov izvemo, da je odpotaval Etbina Kristan v drugi polovici julija iz Amerike v Jugoslavijo kot zastopnik Jugoslovenskega Republiškega Združenja. To združenje je bilo in je menda še danes proti Kriškemu paktu in kraljevstvu. Ono hoče Jugoslovensko republiko in zastopa idejo o samoodločbi narodov, kakor jo je proglasil Wilson. Mi smo prepričani, da bo postal Etbina Kristan v Jugoslaviji močno razočaran.

Avstrijska misija v Moskvi. Prihodni teden odide v Moskvo posebna misija, ki jo odposlje avstrijska vlada. Misija ima baje važne politične namene. Avstrijska vlada je povedala Etbini indirektno, da Avstrija ne bo šla v boj proti sovjetski Rusiji, s katero želi priti kaj kmalu v najtesnejše gospodarske in politične odnose. Ententa se jezi, ker ona razume samostalnost posameznih narodov tako, da bi morali biti ti narodi njeni sužnji.

Kongres II. Internacionalne. V Zenevi se vrši te dni kongres reformističnih socialistov. Kongres ne vzbuja nobene pozornosti in ni te pozornosti niti vreden. Predvčeršnjim se je bavil kongres z Versailleskim mirom in z Ligo narodov. Za te social-patrijote, ki verjamejo v meščansko demokracijo in v meščansko ligo narodov, ni še jasno niti vprašanje, ali naj se sprejme v ligo narodov ali ne tudi premagane države. Ljudje, ki se bavijo s tem vprašanjem in ki trde, da znači liga narodov močan napredek v mednarodni politiki, pa se zavne imenujejo za socialiste, res ni vredno, da bi se zanje ljudje zanimali več nego so vredni. Obratno je pa obrnjena vsa pozornost na poročila in sklepe kongresa III. Internacionalne, ki se vrši sedaj v Moskvi. O tem sklepkih bomo poročali obširno, kadar dosepo bolj natančna poročila.

Komunistična stranka na Angliškem. Dne 5. t. m. se je ustanovila v Londonu, na kongresu, kjer je bilo navzočih 154 delegatov, angliška komunistična stranka. Na kongresu je bilo sklenjeno z ogromno večino glasov, da bo stranka uporabljala parlamentarizem le v agitacijske vrste.

Mednarodni kongres kovinarških delavcev se vrši te dneve tudi v Zenevi (Švicca). Na kongresu je zastopanih 5 milijonov organiziranih kovinarjev. Kongres razpravlja že dva dni vprašanje, da se znači delavni urnik rudarjev od 8 na 6 ur in vprašanje o socializaciji ali pridrževanju rudnikov. Kongresni predsednik Smilje je trdil, da je vsi približki rudarjev in kovinarjev, kar se jih je doseglo v 30 letih boja, nezadostni. Poleg tega je povedal, da so sklenili rudarji in Bruselju pred vojsko, da morajo zapustiti, v slučaju vojne, vse rudnike. Tozadevne brozjavke pa niso dosepele na naslednje organizacije. Sploh se kaže, da je kongres absolutno pripravil boriti se proti vsakršni vojni. Belgijski delegat Desjardins je dejal, da se morajo vse organizacije v bodoče upreti vojni. Ako je treba morajo voditelji organizacij žrtvovati tudi svoje življenje. To bo pomagalo veliko več, kakor da se postreli milijone nedolžnih žrtev. In mož ima nedvomno prav.

Argentinsko žito ...? Argentinska vlada je izdala odredbo, ki prepoveduje nadaljni izvoz žita iz Argentine. Kakor se vidi, nastopajo vsak dan boljši časi za one države, ki nimajo dovolj svojega žita.

Vojni material za Poljsko ustavljen v Mariboru. V Mariboru so slovenski in nemški železničarji ustavili dolg vlak, ki naj bi vozil železo in obkole za Poljsko prebivalstvo. Ker se je za stvar zdelo železničarjem precej važna, so odprli vozove in v njih je bilo, mesto živega, vojno orožje. Puške in vse drugo orožje je bilo pokvarjeno.

Krvavi dogodki v Italiji. Vsak dan prihajajo iz Italije vesti o krvavih spopadih med delavci in karabinjerji ali kraljevo gardo. V Millemo so karabinjerji zopet ustrelili v gručo delavcev, ker so peli »Bandiera rossa« (rdeči prapor). En delavec je ostal mrtev, drugi je pa težko ranjen. Res ne vemo, kam pridemo, ako pojde tako dalje.

Italijanski industrialci za boj proti sovjetski Rusiji. Italijanski industrialci niso všeč kontroli, ki jo vrši delavstvo in ki jo vrše v prvi vrsti železničarji nad proizvodnjem in nad transporti. Industrialci so jezni, ker se ravnanje delavci po sklepih socialistične stranke in ne dovolje, da bi se izdelovalo in pošiljalo orožje proti sovjetski Rusiji. Zato pozivljajo vse delodajalce, naj se organizirajo in naj preprečijo tako kontrolo delavstva. Vsi prihaja precej pozno. Vendar je razumljivo. Industrialci bi radi mnogo zaslužili in bi radi nadaljevali boj proti komunistični Rusiji. Saj je ta boj tudi boji proti komunizmu doma. Seveda se delavci ne bodo ustrašili tega poziva in bodo nadaljevali svojo kontrolo, kakor do sedaj.

Ruski komunizem in Italijanski socializem

Ena glavnih nalog drugega kongresa Tretje Internacionalne v Moskvi je izčiščenje strank, ki so pristopile ali pa hočejo pristopiti Tretji Internacionalni; izčiščenje od reformističnih elementov ter desničarjev oziroma social-patrijotov. Naši bralci se morja spominjajo jasnega ukaza iz Moskve nemškimi »neodvisnim«, naj izkličujejo iz svojih vrst Kautskaja in njegove družje. Isto velja za desničarje na Francoskem. Pred sličnim problemom stojijo moskovski kongres tudi glede socializmov v Italiji.

Tudi pri nas je močna stranka, ki zahteva izključitev Turatija ter njegovih prijateljev iz socialistične stranke. Nasprotuje le še večina strankinega vodstva. Izključenje se protivi pred vsemi sodr. Serrati, ki je velik pospeševatelj enotnosti stranke. To svojo idejo je zastopal Serrati — če so informacije točne — tudi v Moskvi. Drugi kongres se je bavil tudi s tem vprašanjem. Na kakšen način, v kakšnem obsegu in s kakšnim zaključkom se je bavil, ne vemo še. Prihodnja številka »Comunista«, socialistične revije v Milanu, bo objavila iz »Pravde« vezelnatičen govor Buharina s dne 18. junija, ki jasno izraža misel ruskih sodrugov.

Gre za govor, s katerim je pozdravil sodr. Buharin, podpredsednik Tretje Internacionalne, italijansko misijo v imenu osrednjega odbora ruske komunistične stranke. To ni naveden govor poln poklonov, temveč je opomin raznim sodrugom Evrope, je jasna razlaga komunistične taktike, ki kateri se bodo povabile vse stranke, ki so pristopile k Tretji Internacionalni. Zato ponatisemo tukaj izveček krasnega govora sodruha Buharina.

V začetku svojega govora pravi sodruh Buharin, da podaja že dejstvo, da prisostvujemo sestanku ter solidarnostnim izjavam s sovjetsko Rusijo strani socialistov najskrajnejših zemeljskih točk, največjo važnost sestanku.

»Pozdravim Vahod, ki se probuja — pravi Buharin — ne, ker bo takoj skočil v socializem, pač pa ker je probujen Vahod velikanska sila revolucije-jonarnega gibanja, ki dviguje in bo dvignilo stolotine milijonov ljudi. Pred inozemskimi sodrugmi, ki zastopajo zapadni proletarijat, izjavljam v imenu osrednjega odbora ruske komunistične stranke sledeče: Največja nevarnost za vse proletarsko gibanje, največja tragedija, ki je teoretično mogoča in ki jo treba predvideti, obstoja v tem, da čim kasneje prične svetovna revolucija, tem težavnejše bo za delavski razred, ki se polasti oblasti, organizirati svoje komunistično gospodarstvo, in tem verjetnejša je nevarnost, da staro razpade, ne da bi bilo možno ustanoviti novo.

In če razne stranke v zapadni Evropi s svojega vidika sicer povsem pravilno, s skupnega vidika pa zmotoma pravijo: »V Italiji ne moremo vzeti moči v svoje roke, ker Italija nima premoega in bomo brez premoega zažudeni ... in če avstrijski sodrugji rečejo: »Ne moremo nastopiti, ker ne vdobimo ničesar v svojo pomoč ... in ko na Angliškem trde: »Ne moremo se polastiti države, ker potem nas devet desetih pogine lakota ... tedaj je treba tej taktiki nasproti zavzeti odločno stališče.

Nevarno je privedti delavski razred prekasko do oblasti na svetovnih lestvicah. In če se bo tako izvršilo, bo delavski razred pretrpel take muke, kakor je ves čas svojega obstoja ni.

Zato moramo, če tudi ne odločimo o vprašanju za vsako deželo posebej, reči našim prijateljem: »Ne izgubite iz vidika nikoli te nevarnosti, ne pozabite nikoli to tragedijo delavskega razreda. Uporabljajte pot, ki vam da priliko, da zgrabite vlogo, da forsirate revolucionarni proces v vseh deželah ter dovedete proletarijat do vlade ne prekasko, pač pa kadar je še kaj preostalo, kar se da organizirati, dokler je še ostalo kaj starega, ki se more vzdrževati, dokler ni proletarijat ustvaril novih dobrin s svojim žilavim delom, s svojim gospodarstvom.« To svoje stališče menim biti v dolžnost razjasniti pred inozemskimi sodrugji.

Druga nevarnost, je nevarnost notranjega okuženja v sami stranki. Nevarno je, da vsotpa danes v Tretjo Internacionalno že vsakdo, ker je to v modi. Neobdno potrebno je, da rečem svojim italijanskim sodrugom: »Vi ste naš pravi prijatelj! Vaša stranka je ena izmed istih, ki je od začetka vojne branila politiko revolucionarnega socializma. Ali v krogu te stranke je skupina starih, ki jot reba pregnati iz ital. delav. gibanja; skupina Turatijev ter reformistov, ki tvorijo večno socialistične parlamentarne frakcije. V borbi proti ital. buržoaziji je proti imperijalizmu.« Ital. stranka je dokazala, da je vredna, da nosi ime komunistična. Stranka pa se še vrši odločila, da bi odkrilo razobesila komunistični napis nad vratni svoje hiše, ker še vedno tvorijo deseterice ital. odvetnikov večino parlamentarne skupine.

Ital. sodrugji pravijo, da je Turati najpoštenjši človek, napisal je lepo delavsko himno, ali za delavski razred je že vse eno, ako se ga izda na pošten, ali na nepošten način. Za nas je važno, da delavski razred ne bo izdan, da ima proletarijat zaupanje v one, ki so na čelu revolucionarne stranke, da ve, da ga s odločnim trenutku ne izda noben reformist niti social-patrijot. Te izkušnje Italija še

nima, pač pa Nemčija, ker ona doba ni še pričela za Italijo. Ali pride; in mi pravimo odkrito svojim prijateljem: »Sodrugji, pazite, bodite previdni, in storite vse, da bo vaša stranka iz enega samega kosa; onemogočite vsak gl. protiv v vaši lastni stranki od odločnim trenutku.« Trdno smo prepričani, da morejo ital. sodrugji to storiti v interesu delavskega razreda in revolucije.

Buharin sklene govor s tem, da izrazi nado, da bodo oni sodrugji, ki hočejo odkrito podpirati delo sovjetske Rusije, delo ki danes pretresa ves svet, dospeli do edino pravilnega vidika komunizma, ki skoz državljanstvo vojno vodi do diktature proletarijata. (Po »Laboratoru«.)

Jean Jaurès:

Razredni boj

Po mojem mnenju sestoji Marxov nauk o razrednem boju iz treh temeljnih misli. Predvsem vsebuje ugotovitve dejstva, da deli kapitalistični sistem, zasebna lastnina na produkcijskih sredstvih ljudi v dve kategoriji, da cepi interese v dve obsežni skupini, ki si nujno stojita v najsilnejšem nasprotju. Na eni strani so oni, ki imajo produkcijska sredstva in ki morejo radi tega drugi človeški kategoriji predpisovati zakone; na drugi strani pa so oni, ki imajo samo delovno silo, katero morejo uporabljati samo s pomočjo produkcijskih sredstev, ki so v posesti kapitalističnega razreda in so le njemu na razpolago. Med tema dvema razredoma, med tema dvema interesnima skupinama vlada neprestani boj. Mezdni delavci hočejo povzrati svoje mezde, kapitalisti pa hočejo ohraniti nizke mezde. Mezdni delavci hočejo ohraniti svoje svobodo, kapitalisti jih hočejo držati v odvisnosti. To je prvi element razrednega boja. Stanje, ki ga ustvarja in določa, je sistem kapitalistične blagovne produkcije, sistem zasebne lastnine. In ker gre za delovna sredstva, torej za sredstva potrebna za življenje, zato gre za nekaj, kar je za ljudi bistveno in temeljno, gre za vseščanje življenja. Torej ne more biti kompromis, ki nastane iz delavke družbe v posedujoče in neposedujoče, samo površen; ta kompromis sega največ do temnja družbe, do virov življenja.

Za nastanek razrednega boja pa ne zadostuje nasprotje med interesi. Če delavci ne bi gojili možnosti druge družbe, če ne bi pri vsaj zavestni svoje odvisnosti in svoje boje videli možnosti nove in pravičnejše družbe, če bi verovali v večno potrebo kapitalističnega sistema, potem bi se mu polagoma podvržili, in bi se odrekli odstranitvi tega nepravilnega sistema. Da, ta naloga bi se jim zdelo nemogoča.

Da se more torej razredni boj in da se more organizirati proletarijat v boju proti kapitalizmu, ne zadostuje interesno nasprotstvo med kapitalisti in mezdnicami delavci; poleg tega je še potrebno, da proletarijat na temelju zakonov zgodovinskega razvoja pričakuje nov družbeni red, v katerem izgubi lastnino značaj monopola in dobi onega skupnosti, da se udeležijo združeni producenti vodstva in sadu dela.

Drugi element razrednega boja ima torej za pogoj, da si prideta obe nasprotujoči si interesni skupini do zavesti, da sta, če smem tako reči, dva različna in medsebojno se bojujoča družbena sistema: en sistem zastopa sedanjo meščansko zasebno lastnino, ki je zapisana v zakoniku; drugi pa zastopa skupno lastnino, ki je zapisana v glavah delavcev.

Končno je za razvoj razrednega boja potreben še tretji element. Če bi proletarijat pričakoval, da bo njegova osvoboditev, to se pravi: če bi izvršila predvratna meščanske družbe v socialistično kaka neutrinala, samovoljno, nad vsemi interesnimi nasprotstvi vseska sila, potem bi obrambe svojih interesov ne vzeli v letne roke. To trde danes nekateri krščanski socialci, ki pač spoznavajo razliko in interesno nasprotstvo današnje družbe, pa pravijo ljudstvu: »Ne dvignite se proti obstoječemu redu, ne organizirajte se, dobnoteljno nebesko moč, med cerkve bo brez vašega sodelovanja upoštevala bratsko pravičnost.« Če bi delavci to verjeli, če bi se prepustili vidstvu te moči, potem bi kljub interesnemu nasprotstvu in kljub socializmu ne bilo razrednega boja. Ravno tako ne bi bilo razrednega boja, če bi proletarijat pričakoval, da prevzamejo kapitalisti sami ulogo osvoboditeljev, da se vsled naravne povzdige odrečejo svojim predpravicam. Mi vemo, da so prevladovali taki nazori v periodi, ki sta jo imenovala Marx in Engels »utopizem«.

Robert Owen, veliki angleški komunist, se v nekem oklicu obrnil na kongres »Svete alijanse« v Aachen (1818), da ga prepriča o potrebi komunizma. Charles Fourier, naš veliki Fourier, je dnevno pričakoval ure, ko pride mosen, ki mu prinese potrebna sredstva za ustanovitev prve občine. Upal je, da bo prvi vzgled te občine potegnil za sabo polagoma širše kroge harmonije in da bo vodil k osvoboditvi in osrečitvi vsega človeštva. Pozneje je prišel Louis Blanc, ki je s svojega stališča mislil, da prevzame buržoazija osvoboditev proletarijata pod pogojem, da se pusti voditi po idejah iz leta 1793. Koncem svojega dela »Zgodovina desetih let« je povabil buržoazijo, da prevzame vodstvo proletarijata.

Dokler torej čaka proletarijat na nebesko in buržoazno vodstvo in osvoboditev, dokler ne smatra svoje osvoboditve kot delo svojih lastnih sil, marveč kot delo drugih faktorjev, tedaj časa ni razrednega

boja. Razredni boj (v Franciji) je prišel v onem trenutku, ko se je proletarijat v junjskih dneh (1848) iz izkušnje naučil, da mora edino v svoji moči in v svoji organizaciji upanje osvoboditve.

Rezultatoma: Razredni boj zahteva prvič, da obstoja družba, ki je razklana v dva velika nasprotujoča si razreda v posedujoče in neposedujoče. Drugič, da si postane proletarijat svest prihajajočega družabnega reda; tretjič, da se proletarijat preveri o tem, da se lahko samo osvobodi.

Problemi socializacije

Iz ameriškega »Proletarca« posnemanje ta članek, ki označuje jasno probleme socializacije. Samoposebi se razume, da se ne sminjamo s člankarjem glede na taktiko, ki naj jo rabi proletarijat, da pride do socializacije. Socializacijo zamore izvesti le proletarijat kadar pride do politične moči popolnoma samostojno in izbodi iz družbe vse one elemente, ki danes onemogočajo ta razvoj. Toraj diktatura proletarijata, ki je neobdno potrebna. Brez nje je vsaka socializacija nemogoča in nemogoča odprava sedanjih meščanskih držav. Šele kadar pride proletarijat do svoje politične sile, bo lahko vršil nemoteno svoje delo naprej v smislu socializma. Vse drugo je prazen nič.

Reakcija se lahko upira z zobmi in nohtovi; zoperne ji besede »socializacija« ne izbriše več iz slovarja aktualne politike, razvoja, ki ga diktirajo potrebe razmer, ne ustavi. Pred vojno so bili časi, ko je mogla kapitalistična ultrakonservativnost upati, četudi niso bili njeni upi globoko utemeljeni. Z veliko svetovno krizo se je to izpremenilo in njeni začasni uspehi ne morejo prevariti nikogar, kdor se ne zadovolji s sliko položaja v domači vasi in s tem, kar primaša ubežni dan. Reakcija ima sicer od davna to bolezen; njeno obzornje je tesno in njeni pogledi kratki. Če ne bi bila udarjena s to slepoto, bi morala razumeti, da ni bilo nazadnjaštvo nikdar resnično uspešno. Kar je doseglo v boju z napredkom, je bilo vedno efemerno; danes zatlačena napredna tendenca se vrne jutri, pojutrišnjem pa zmaga. Vsa zgodovina človeštva je zgodovina napredka, to se pravi, zgodovina porazov reakcije. Lahko gremo nazaj v najstarejšo dobo človeštva, v dobo divjštva, in še dalje, v dobo živalstva, v čase najprimitivnejših živih bitij, pa nečemo povsod potrditi te absolutne resničnosti. Prav tako pa najdemo povsod tudi zglede reakcije, ki se je upirala z vsemi štirimi, da bi ohranila, kar je bilo namajeno pogin, in potegnala kazalca na uri nazaj.

Če ne bi človek spoznal, da je ta boj nekakšen princip življenja ali narave, bi se moral čuditi, da niso mogli dokazati neštetihi tisočletji poučiti nazadnjakov o brezupnosti njihovih prizadevanj in izgubitih bi moral vso vero v njih inteligentnost. Ni li človek sam produkt neskončnega razvoja, nepreglednega napredka? Ni li vsa današnja civilizacija in kultura, ki jo imajo vsa nazadnjaška venomer v ustih, posledica tisočletih zmag nad reakcionarnimi tendencami? Kje bi bilo človeštvo, če bi bile vse opice vedno živle po starem običaju in se ne bi bila nobena izmed njih pridržila kakšne novotarije, ki je imela v onih razmerah naravno revolucionarno značaj? Ostale bi bile opice, plezale se danes na drejve, bese in nage, hranile bi se s žuželkami, namesto da bi govorile, bi renčale, čitati in pisati seveda ne bi znale, in kakor šol, tako seveda tudi ne bi imele cerkve, duhovnikov in bogov ...

Kje bi bil s slavo odeti kapitalizem, če ne bi bilo revolucionarjev med divjaki in barbari, dovolj energičnih, da so šli v boj za svoje novotarje in se upri posvečenim šegam svojih pradedov? Danes bi se živali v gozdovih, barvali svoja telesa, uživali surovo hrano in se bali hudih duhov.

Kapitalizem je imel svojo dobo; moral jo je imeti, ker so razmere tako zahtevale. Ali ta doba gre h kraju in nova prihaja. Kapitalizem pa neče razumeti nujnosti in izgiva boje, kakor jih je vedno izživljal reakcija. Odgovornost za nepotrebnne žrtve in izgube pade nanj; ali to bo stvar poznejše zgodovine, ki bo reševala in sodila, sedaj pa je čas dela in boja.

Vojna je zelo spremenila svetovne razmere, ali Evropa je kljub temu še vedno tisti kontinent, kjer je tlakomer svetovnega položaja. Pred vojno je stala Evropa očitno politično, gospodarsko in kulturno v prvi vrsti na vseh zemljah. Tuptam je dobivala konkurenta, ali strasti je niso mogli in njena hegemonija je ostajala nedvomna. Konkurenca je postala izza vojne deloma močnejša, ali kdor hoče vedeti, kako bje žita sveta, jo še vedno potipa v Evropi. In to je temeljni opravilo, ker je Evropa vsled vojne izmučena, ker so jo obiskale vse mogoče groze in ker je najbolj prisihjena iskati nova pota in sredstva, da se reši in da spleza iz brezdnja.

Po vsej Evropi pa odmevajo besede, ki so podobne socializaciji. Z raznimi imeni se označuje stvar, ali v bistvu je vedno enaka. Različne so tudi oblike, različne metode, različna pota; cilj pa je povsod enak. In po velikem delu Evrope je že presežen stadij propagande; stvar sama je že na poti.

V Rusiji vlada boljševizem, ki nam ni bil slihan kot sistem same sile in demokracije. V Nemčiji imajo konservativni socialisti kompromise z demokracijo. V eni deželi dosleden, skoraj fanatičen radikalizem, v drugi skoraj bočete obkrožavanje. Ali v obeh imajo problem socializacije in se morajo aktualno baviti z njim. Razlika je med vlado v teko-slovaški republik in na Svedskem; ali v obeh deželah naznanjata ministrca predsednika programe socializacije. Tak proces se vrši v Avstriji, ki se sicer skoraj ne more geniti po svoji volji. In kjer stoji vlada na negativnem stališču, pritiška delavstvo bolj in bolj in osvaja tem več postožank, čim bolj so vlade gluhe za take zahteve.

Kdaj je bilo v zgodovini kakšno gibanje tako močno, ne da bi bilo na tak ali enak način, prejel ali pozneje dosegel uspeh in uresničilo svoje cilje? Krstijani nam radi pripovedujejo, kako so jih v prvih časih preganjali in zatirali, kako malo jih je bilo in kako navidezno obupen je bil njih položaj. In potem povdarjajo s ponosom in povdarkom, da je krščanstvo kljub temu osvojilo ves svet. Če niso perspektive mogle pomendrti takega boja le idejnega gibanja, kako naj bi ustavile lokomotivo časa, ki jo goni sila razmer in potreb? Če je ustvarjanje mučeničnega načela do razumnega cilja, je prav tako zgorehen kakor slepi fanatizem, ki veruje, da je revolucionarna teorija, podkurnja z revolucionarno frazo, zadostna za vse.

Socializacija je na dnevnem redu. Kadar se to konstatira, je dobro povedati, da še nikakor ne gre za socializem, temveč le za dopolnitev pogojev, iz katerih izvira socializem, za osnovne priprave nove družbe, za prehodna dela, katerim sledi socializem. Če le tedaj, kadar so povsod dovršena. Socializem ni lokalna zadeva, ampak svetoven problem. V nobeni posemejni deželi, pa naj je njeno pribivalstvo do zadnjega socialistično, se ne more izpeljati socializem, dokler je ostali svet kapitalističen. Socializem je dovršen sistem, ne eksperiment, ampak začnjo posledica eksperimentov. Toda osvajanju postaj na poti do končnega cilja ni nič manj važno, kakor dosega cilja samega, zahteva pa še resnejše delo, zakaj napake na poti postanejo lahko usodopolne, če so pa izpolnjeni vsi pogoji, je definitivno uresničenje socializma nezogibno, torej tudi razmeroma laže od predhodnih bojev in naporov.

Eksperimenti se vrše dandanes v mnogih deželah in a razne načine. Opaža se sicer povsod tudi neka tendenca, ki se navdušuje za socialno revolucijo po eni metodi, nasmeč po ruski; ali a propaganda ne pride nikamor preko teorije, in še ta je zelo površna. V praksi nima takozvani komunizem, kjer se identificira z rusko boljševsko metodo, nobenega uspeha in dela le ovire resnemu delu socialnega reformiranja, ki je nujen predpogoj temeljitega socialnega preobrata oziroma že del tistega procesa, ki se imenuje socialna evolucija. Ta revolucija se je v resnici že davno pričela; že pred vojno je bila v teku, vojna jo je še pospešila in sedaj napreduje z mnogo večjo močjo, kot jo morejo poprečni nazadnjaški oceniti.

Nekateri vročekrvni in po naravi revolucionarni ljudje opazujejo to revolucijo in se z velikim entuziazmom vdajajo vtiskom, ki jih dela nanje. Zdi se jim, da je prišel čas socialne revolucije v tem smislu, kakor jo sami razumejo. Pozabili so, da ni ta revolucija kratkotrajna, četudi hud in žrtev poln boj na barikadah, temveč osnovna preobzaba vsega gospodarskega in socialnega življenja, pri kateri se seveda lahko zgodi, da igra tudi orožje vloge, v kateri pa ne more odločiti nobena bitka sama na sebi. Noben socialen preobrat, pa naj bo zamišljen kakorkoli, se ne more izvršiti na mah, temveč zahteva gotov čas, ker je moderno življenje zelo komplicirana prikazan, pa se zategadelj ne more preobrniti kakor rokav. Socialna revolucija je veriga raznih izprememb in preobratov, in se morajo izvršiti na raznih poljih, v gospodarstvu in v kulturnih razmerah, v politiki in v tehniki, v industriji in v poljedelstvu, v pravnih temeljih, v ljudski izobrazbi itd.

Vse te razmere so v posameznih deželah različne in že zaradi tega ne more biti način preustvarjanja povsod enak. Z mehanizmičnim posnemanjem se ne more doseči nič, kjer delujejo žive sile. Kakor smo že pogostoma omenili, je sicer vse, kar se godi na tem polju v kateri koli deželi, vredno preučevanja, toda ne opičjeje prenašanja v razmere, ki so povsem različne od razmer, v katerih je nastalo, kar naj bi se prenese. O definitivnih uredbah, ki jih v njih skupnosti označujejo z besedo socializem, si lahko napravimo sliko, ki bo za ves svet enaka. Kar se tiče osnovnih gospodarskih razmer, sploh ne more biti drugače; socializem zahteva na vsak način enotno svetovno gospodarstvo, in s tem je

Če bi me bili nenadoma imenovali za ministra, manj bi se bil začudil negoli sem se pri tem vprašanju.

»Vendar ne glejte me tako debelo! Ne delajte se vendar tako začudenega. Jaz vsem ravnanje odlično obojam. Danes, bratec, se vsak potruži, da je feminist, tudi če je za poročen ... Vi pa ste se nakrat držnili prikazovati neko ženo v tako nesimpatični luči. To vsplósem, v posebnem pa žena, ki ste jo opisali, nikakor ne zasluži takega slovesa ... ker ima prav, da, popolnoma prav ima! Tekom njegovega trupalnega in skrbi polnega življenja je glad in mrav prenašala z njim ... vsako pomankanje! Slednjič je umrl. Kaj pa je na tem? Vsi bomo umrli ... ta morda prej, oni pozneje, ali — lahko mi verjamete — umri bomo vsi!»

Verjel sem mu ter močje pritrljal z glavo. Vendar mi je bil pogovor nevšečen.

»Torej vidite, umrl je! Njey pa se je po njegovi smrti postročilo, potem ko mu je deravala vso svojo mladost in vse svoje moči, da si je opomogla iz izkupička za njegova ...»

»Kdo pa je ta — ona?« vprašam ves prepišen.

»Nu, ona pač, pisateljeva žena, ki ste ga opisali. Ne delajte se vendar nevnednega!»

»Ali vso stvar sem si sam naravnost izmislil! Bila je to božična pravljica.«

»Oj, vi prav dobro veste, kako vsa zadeva ...»

»Torej res? Torej res živi?«

»I, seveda!»

»In je poročena s trgovskim uslužbencom?«

»Ne ravno s trgovskim uslužbencom, ali mislim z nekim postreščekom. Vendar to ne spreminja dejstva.«

»Gotovo ne ... gotovo ne!«

»In se sedaj ne sramujete? Kaj?«

»Ali čujte me! To je vendar le slučaj ... vse ni bilo drugače negoli plod domišljije.«

MAKSIM GORKI:

HUDIČEVI SPREHODI

(Nadaljevanje.)

»Hočete, da mesto vas zavzidanim?« reče hudič in pogleda pisatelja s sarkastično zasmehljivim pogledom. Ta pa se je ves vstopil v prazor.

»Kako jasni obličji, polni veselja do življenja imata! Zdi se, da sta z življenjem res zadovoljna. Ona ga gotovo ljubi? Ali ne veste tega?«

»Seveda ga ljubi, zelo,« reče hudič.

»In kdo je on pravzaprav?«

»Uslužbenec v neki modni trgovini.«

»Uslužbenec v neki modni trgovini?« ponavlja pisatelj počasi in dolgo ne spregovornih besede. Hudič ga pogleda ter se veselo nasmehlja.

»Torej kako vam vse to ugaja?« vpraša ga.

Pisatelj povzame z vidnim naporom:

»Imel sem vendar tudi otroke. Ne? Da, vem, živijo ... imel sem torej otroke, sina in hčer. Takrat sem si mislil: Sina imam, s časom bo pošten človek ...«

»Poštenih ljudi je v življenju mnogo. Življenje rabi popolne ljudi,« reče hudič mrzlo, ter požvižgaje nekbi poučični napev.

»Sodim, da trgovski uslužbenec ne more biti dober vzgojitelj ... in moj sin ...«

Prazna pisateljeva črepinja se je žalostno majala.

»Glejte vendar, kako jo objemal Ta dva živita izredno veselo!« vzklizne hudič.

»Da, kakšen pa je ta uslužbenec? Ali je bogat?«

»Oj, bolj ubog je bil nego jaz, bogata je le vaša žena.«

»Moja žena? Od kod pa je nenadoma obogetela?«

»Iz prodaje vaših pisateljskih del.«

»Takoo?« reče pisatelj, ter rahlo ziba svojo golo prazno glavo. »Torej je jasno, da sem večino dela dal za nekakšnega trgovskega uslužbenca?«

»Radi mene bo že tako nekako,« pritrđi hudič z veselim smehom.

Pisatelj pa pogleda v tla in reče:

»Pospremite me v grob!«

Tema je bila, dež je lil v potokih, na nebu so plavalci težki oblaki, in pisatelj je korakal klopotač s kostmi urno proti grobu. Za njim pa je stopal hudič ter veselo živžval.

Čitatelj je seveda razočaran, ker se je leposlovja že nasitil, tako da mu tudi oni pisatelji, ki pišejo po njegovem okusu, ne ugaja več. V gorenjem slučaju bo brzokone tudi nezadovoljen, ker mu nisem pripovedoval nič o peklu. Ker je čitatelj po vsej pravici prepričan, da pride po smrti v peklo, bi seveda že pri svojem življenju rad kaj doznal o peklu. Zal, s tem mu ne morem postreči, ker pekla ni, namečje plamenočnega pekla, ki bi si ga tako lahko predstavljali. Zato pa je nekaj drugega, kar je — nesorazmerno strašnejše.

Ko hitro reče zdravnik o tebi sosedom: »Mrtev je!« ... vstopiš v neki breznajni, razsvetljeni prostor, to je kraj spoznanja tvojih napak in tvojih zmot.

V grobu ležiš, v ozki rauvi in pred teboj se odigrava, v krogu se sukajoč, dvoje bedno življenje. Giba se pred teboj mučno počasi — od prvega zavednega koraka, pa do zadnjega hvoja tvojeja življenja. In ti vidiš vse, kar si v svojem življenju sam pred seboj skrival, vso laž, vso podlost in nizkost svojega življenja, znova misliš vse svoje nekdanje misli, vidiš vsak pogrešek, ki si ga storil, vse življenjske prične s kraja, vse točno na las in da se moka večna, postane ti vrtu tega jasno, da hodijo po ozki, breznamni poti, po kateri si hodil ti, še vsi drugi, ki se med seboj suvajo ki tekajo in — lažejo. Ti razumevaš in jasno vidiš, da vsi ti to delajo, da bodo nekoč izvedeli morali, kako srumatno je živeti tako podlo, brezdušno življenje.

Ti vidiš, kako drve vsi v pogubo, ali opominjati jih ne moreš; ne dvigneš nobenega krika, ne gašes se, in žela pomagati ljudem ti povsem brezplodno razjeda dušo.

Prijetno stanje, kaj ne? Tako se vleče tvoje življenje venomer v krogu pred teboj mimo; kmalu vidiš začetek, kmalu konec istega. Delo tvoje zavesti nima konca, tudi ne bo imelo konca ... in grozne muke tvojeja čustvovanja ne nehajo nikoli ... nikoli!

Drugo potovanje.

Čitatelju morda ne bo neznan, da so med pisatelji ljudje, ki zamenjujejo pisateljski poklic z onim krojačji; uporabljajo namreč svoje pero kakor iglo, s

seveda še marsikaj v zvezi, kar mora tudi biti enotno. Ali to je cilj. Do njega pridemo le od tam, kjer smo. Poznati svoje razmere in po njih uravnavati delo, je neizogiben pogoj uspeha.

V nekaterih deželah se vrše tudi politični in večji slogovni mednarodni razgovori. To vrste spadajo takozvano socializiranje industrijskih podjetij, prometnih sredstev, bank in agrikulture.

Kaj pa se pravi socializirati? Po raznovrstni praksi v posameznih državah bi težko prišli do enotne definicije. Še težje bi našli zadovoljivo razlago, če bi se gasnili na razne teorije in programatične zahteve.

Pogostoma se navaja podraževanje, včasih imenovano nacionalizacija, za socializacijo. Lahko si je misliti države, v katerih je ta način najbolj primeren za prehod iz privatnega sistema produkcije v javno. Toda nacionaliziranje samo ob sebi še nikakor ni socializacija. Če je vsa država politično v rokah malega števila privilegiranih ljudi, pomeni podraževanje pač izpremembo, ki utegne biti celo velika, ali socializacija, ki naj postavi produkcijo in distribucijo pod kontrolno ljudstva, to še nikakor ni. Tisti krogi, ki kontrolirajo državo, bodo kontrolirali tudi jeklo in premog, železnice in sladkor, zemljišča in krompir. Monopol države je v takem slučaju lahko enako škodljiv, kakor monopol privatne kapitalistične družbe.

Ali cilji socializma tudi ne služijo druga metoda, ki hoče postaviti vso industrijo pod kontrolo delavstva, na ta način, da bi delavstvo vsake stroke odločevalo o njej. To je sindikalizacija, ki je tujcem med delavstvom zelo popularna, s katero je pa socialni problem nikakor ne reši. Skupno delavstvo ene stroke bi le zamenjalo današnje kapitalistične korporacije, skrbelo za svoje posebne interese, in pri tem naravno izkoriščalo konsumente, torej zopet delavce. Socializem pa ni problem te ali one delavske skupine, temveč problem vse družbe.

V nekaterih deželah se slušajo izgovori, ki se v sedanjih razmerah preveč vajena svoje rutine in nima dovolj sposobnosti za industrijske naloge. Ali industrija kot celota vendar ni v rokah skupnosti, se ne upravlja le za skupnost, in različne med producenti in konsumentni niso odpravljene.

Ideja nacionaliziranja je pravilna. Toda država, ki naj postane predstavnica socializiranega dela, se mora sama preobraziti; ne le industrija, katero bo kontrolirala, ampak tudi država sama mora postati last vsega ljudstva v popolnem pomenu besede. Ali se da tej organizaciji tedaj drugo ime, je zelo postranski pogled. Saj ne gre za ime, temveč za stvar. Jasno pa je iz tega, da ima socializacija gospodarske pogoje, da pa ima tudi politične in velika napačila, če se smatra preziranje političnega dela za radikalno in za koristno končnemu cilju socializma. Osvoboditi politične moči je bila vedno važna za proletarijat in čim bolj napreduje socialni razvoj v smeri socializma, tem nujenja postaja ta naloga. Brez nje izpolnitve ne bo ne provizorične socializacije, ki bi zaslužila to ime, še manj pa dovršenega socializma.

Skupoča u Srbiji radi ruskih bjeGUNACA

Ameriški »Jugoslovanski biro« šalje ovo vijest: Pošto je u Srbiju prispjelo oko 60.000 ruskih bjeGUNACA, hoteli i cijene kućnih namirnina su mnogo poskupile i svaki dan rastu sve to više. Srbi postaju rđivoini i svaki danom drže skupštine glavnim gradovima zahtjevajući, da vlasti upotrebe drastične mjere protiv skupoće kućnih namirnina, koju su prouzročili ruski prognanci svojim dolaskom.

Mnogi ruski plemići i bogati trgovci, koji su utekli iz Sovjetske Rusije sa velikim djelom svojega bogatstva, promijenjenog u dragulje i t. d. glavni su poznaočitelji ove skupoće, pošto zauzimaju sve udobnosti kod hotela i privatnih kuća. Srbski posjednici kuća, koji su ostali bez novaca radi djelovanja ratnog maratorija, i gubici, koji su nastali radi neprijateljske okupacije, izbacuju na veliko svoje zemljake iz svojih kuća, iznajmljujući svoje posjede ruskim bogatašima uz bajnoslovne cijene, koji ovi plaćuju bez pogovora.

Hoteli u Beogradu su do vrha prepuni Rusima, čije porijetke je opstojalo prije otvaranja Amerike. Svaika gostionar, dobre, nevaljala ali na kulova, u srpskoj prijestolnici ina naslov »ve znanjemo«. Prilikom su postale takove, da domaći špekulanti kupuju teretne vozove na željezničkim postajama i prevažaju ih u »vile« od dvije sobe, koje su iznajmljivane na mjesec ruskim bjeGUNACIMA ili izbacenim srpskim običajima jednako.

Nisu ni svi Rusi tako bogati. Na desetine tisuća od njih prispjeli u zemlju bez novčića i talao postanu odlični za hranu i obuću od Komisije Amerikanskog

»Samo domišljija? Teđa res ne morem verjeti. Pa tudi če bi bilo res, kako ste mogli biti tako nerodni in proizvajati domišljije, ki se krijejo z resnico? Veste, da krozi vest, da ste pravilico o hudiču napisali po direktnem naročilu nekega literarnega fonda, ki stremi za tem, da zapustite vsi pisatelji pravico do založbe svojih del njemu in ne svojim ženam in otrokom?«

Dolgo sem se trudil, da bi ga prepričal, da je moja pravilico o hudiču le plod moje domišljije; verjeti mi ni hotel. Šlednjic mi je navidezno še verjel. To mi je povod, da se pred bralcem opravičim za prvi sprehod hudiča.

Zdaj pa povest o dobrem hudiču. Zastavljam besedo! Držal se bom zadnj strogo dejstev. Saj nam obojot dobrega hudiča zajamčuje Lesage in tudi kitajska legenda o Tsing-ju-tongu.

Vse to se je vršilo v noči na predvečer svetih treh kraljev. Zunaj je bilo kono vreme, mlačnoba, gosta megla je polnilaalice ter odmikala hiše od hiše, vse rastirajoča — dobro in slabo. Krog svetiljk se so tvorili motni krogi prosonje luči, ki so stali tam brez žarkov in brez giba, ne da bi razsvetljevale zemljo. Motna in zatohla toplota je povzročevala tesnobo in raznolika otožna razpoloženja v sloveskem srcu. Kakor pošasti so se posamezniki prikazovali in so izginevali v tej turobnosti. Vse glasove je bilo čuti pridušeno, celo zvoki zvonov niso mogli predreti debeleže vzduha kakor navadno, odmevali so šibko in odmev se je hitro potopil v megli, ne da bi izvrševal svojega običajnega svetlostanega vtisa.

»Oj turobnost, moja Vila Egerija! Kako vesel sem, da mi osvježujoča mrazla tvojeja objema zopet oživlja trdno dušo! Kakor napaja hudičurini oblak v polni vročini s svojo dobrodojodno molokro to ubogo po ovetkah in cvetju koprnečo zemljo, tako oživljava in okrepčaš tudi ti, o turobnost, moje

Črvenog Krsta, i lokalnih dobrotvornih ustanova. Stotine od bivših bjeGUNACA Rusja prispjeli u Srbiju, obučeni u bogataj kazna, ali bionomiji i istrušeni, jer su morali kroz mjeseca da prikužno pošta. Ali također ima i prilican broj ovih bjeGUNACA, koji su sobom donijeli veliku množicu vrijednosti z Rusije i ova sretna manjina — koja brojem siže na tisuće — prouzročila je krizu u pomanjkanju kuća, iako što se još nikad nije dogodilo u povijesti ove zemlje.

U isto vrijeme stizaju vijesti, da je jugoslovenska vlada bavi mislima o izgonu stranaca iz Jugoslavije. Kako se ali razabire, pod tim strancima se ne misli na ove Ruse, nego samo na sisna druge stranice — radnike. Misli se na one, koji su »opasni po državu«. Ta opasnost jako sastoji u tom ako je koji radnik socijalista »on je već »opasan« i treba ga potjerati iz Jugoslavije. Vlada ali ne misli izagnati ovu pravu opasnost — ruske bogate bjeGUNACE, koji su zaposlili sve bolje kuće i istisnuli domaće ljude. Da se načini nješta ruskim bjeGUNACIMA, tjera se iz zemlje radnika ostalih narodnosti, a ti radnici su međutim od koristi Jugoslaviji, jer rade u proizvodnji i prometu, dok ruski bogati bjeGUNCI ne rade ništa, nego skupljaju cilo sebe Jugoslovenske, štovatelje carizma, da im ovi pomognu rušiti sadanju rusku vladu i vratiti ih u njihov prijašnji položaj, kod su jašili i šlačili ruski narod.

Takovi ljudi eto imaju dobro zaklonište u Jugoslaviji. A to pokazuje, da je jugoslovenska vladajuća klasa u svojoj duši skroz caristična, narodu neprijateljska i natražna. Pokazuje konačno, da takovi ljudi nemogu ni svojim narodom upravljati drugačije, nego li su upravljali današnji ruski bjeGUNCI, koji su od jugoslovenske buržoazije tako dobro dočekani.

Kad jugoslovenska vlada potjera sve strane radnika — ne Ruse — iz Jugoslavije, a ne bude ipak imala dovoljno kuća, da daje stan ruskim bjeGUNACIMA, onda će morati svoje vlastite radnike pobacati u zatvor kao »opasne po državu«, samo da može smjestiti ruske bjeGUNACE. I pri tom još neće jugoslovenska buržoazija uvidjeti, da u ovi ruski bogataši najveća opasnost po državu, jer su oni uzrok nezadovoljstva jugoslovenskog naroda, koji spava po ulicama i žališalima. Oni su uzrok, da će se jugoslovenski narod jednoga dana morati dići i ozbiljno obračunati s se kojekovim carističkim bjeGUNACIMA i njihovim zaštitnicima — jugoslovenskom buržoazijom.

Ovdje se me spominje kakovim sve bolestima su ruski bjeGUNCI usrećili srpski narod, no dođe li jednom do obračuna, narod će jugoslovenskoj buržoaziji znati izbrojiti sva njezina nedjela, koja je bez trunke savjesti počinjala zadnjih nekoliko godina.

Opazka: Iz ovog članka se može svitko osvjedočiti koliko jugoslovenska vladajuća klasa drži, do svog naroda, kojega dopušta da se ga baca na ulicu, samo da udovolji ruskim izrabljivačima, i neprijateljskim radnog naroda i Sovjetske Rusije. Ponosite se gospodo patriote, i šovinisti jugoslovenske buržoazije, koji gledate kao stjepci kod svojih zdravih očiju u tu buržoaziju, iako spustite je jugoslovenskog radnog naroda. Ruskim bjeGUNACIMA smrdi rad i onaj zakon »ko ne radi taj ne jede«. I zato jugoslovenska vlada dopušta svoje prijatelje te njim pružila zaštitu, pa da bez rada uživaju plodove jugoslovenskog radnog naroda, a dokle?!

IZ STRANKE

Pokrajinska eksekutiva je sklicana za soboto, 7. t. m. ob 14h v prostore »Lavoratora«.

- Dnevni red:
1. Poročila.
 2. Preuredba naših pokrajin in posvetovalna komisija.
 3. Razno.

Domači vestnik

V odgovor in poduk

Ravno smo hoteli napisati nekaj besed v odgovor »Edinosti« na njeno kritiko o članku »Lavoratora«, ko smo dobili iz učiteljskih krogov sledeči članek, ki govori odkritno in jasno brez vsakih obotavljanj. Objavljamo ga radi in ne dodamo ničesar ker zares ne vemo kaj hoče pravzaprav gospoda pri »Edinosti«.

Čitali smo dne 4. avgusta v jutranji številki »Lavoratorja« lep članek »Dove vogliamo arrivare« »Kam hočemo priti«. Z markantnimi potezami bje članek po vladu, katere onemogoča vsako kulturno delovanje v slovenskem jeziku. Očita ji nemišlilstvo s katero nastopa proti slovenskemu prebivalstvu, s. socijalističnim organizacijam, ul učiteljski zvezi itd. itd. »No« sem rekel sam pri sebi ter spravil članek zopet in dokaz s katerimi bodem lahko branil socijalistično stranko Juliske Benečije pred slov. nacionalisti.

Ali gorjel Pri »Edinosti« jim zopet ni prav. Zopet očita socijalistom, da na pišala niti besedica (kolom vandalizmov v njih obrambo. Gospoda, ali ste čitali tiste dni »Lavoratore«, »Delo« in »Avantija«, ali ste slišali delavstvo (seveda v ne občuječe z delavstvom) ki je s stisnjenimi pestmi izrezalo maščevanje »vandalom« — ta beseda se je namreč tiskala v

samotno srce. Iz svežosti tvojeja diha vzcvitajo v moji duši cvetice sovraštva proti človeku, ki nima niti duhovitosti, niti volje, ki je ponižno pokoren suženj življenja.

Tako je govoril hudič. Iz njegovih besed, bo spoznal vsak razumen človek, da je bil ta hudič pravi dekadent in Nietzschejanec — torej ne samo resnično obstoječ temveč tudi skozinoskov modern hudič. Hodil je v megli skozi ulice ter iskal hišo, kjer bi naš vhodniti vrati ne bil zaznamovan križ s kredo.

»Kako ostudno je postalo na zemlji,« si je mislil, »prav nobenega opravila nimam več na nji. Niti ene duše ni več, ki bi bila uvaževanja vredna.« Grozno nenadajeni so postali ljudje, do studa so nezanimivi in plitvi... Osebito pa sedaj, ko se z novo silo dviga glas med njimi po osebem emocijopolnjenju in za boj proti strastem. Bedaki! Oni menijo, da imajo strasti, a v njihovih srcih bivajo le še poželjenja... Torej, tu so vendarle vrata, ki niso zaznamovana s križem proti mojemu obisku. — Noter pošdeli! Morda doživim kaj zanimivega.« In hudič se spremeni v snežinko in skozi špranj strči tibo na polico pred oknom.

Ob oknu je stala miza in pri mizi je sedel Ivan Ivanovič Ivanov. Po svoji duševni organizaciji je bil inteligent. Njegov posej je bil stremiljenje po uravstveni popolnosti, ki si jo je hotel prisvojiti z razgovori z učeniimi znanoci in čtanjem dragocenih znanstvenih del. Ker je bil ravno zadnji izmed praznikov, je sedel Ivan Ivanovič ob mizi ter delal obračun svojih doživeti kolom zadnjih štirnajst dni. Ves je bil vase vtopen. Človek, ki je zaposlen z lastnim opazovanjem, je vedno podoban jurveljki ozroma muhi v medu; zato Ivan Ivanovič ni opazil snežink, ki so frčale skozi špranjo v okno, niti ne kako se je ena te spremeniha v hudička.

Ivan Ivanovič je bil zaprt očt ter se pogledil v sliko, ki jo je nekot videl v nekem časopisu, in ki

»Lavoratorja«, »Delo« in »Avantija«. Kaj hočete se? Hočete morda, da brani delavstvo njim postavljenе viese? Pošte čte številko vašega lista zveza 3, in 4. avgusta 1919 in pogledje če ste tudi vi ukrenjili potrebne korake v obrambo proletarskih institucij, kjer je zastopano tudi slovensko delavstvo. Vi ne poznate razlike med proletarci in socijalisti kakor ne poznate razlike med italijanskim socijalističnim stranko Juliske Benečije in italijanskimi »combatentis«. Priporočal bi vam, da preberete vsaj Književnik »Socijalizem«, ki je pisan v slovenskem jeziku in naročite si tudi lahko dobnu prestvo Marxovega »Manifesta« ki je ravnozar izšla v Jugoslaviji v slovenskem jeziku, kajti mi čitamo socijalistične razprave tudi v tujih jezikih.

Členji rodoljub! (ker če nočete, da vas nazivljamo z »nacionalisti«) vi ste ravno tako stupeni kakor vsaki drugi nacionalist seveda pokaže ba trup lahko močna nacionalistična skupina, kakor n. pr. italijanska v Trstu. Členji rodoljub! vi rešujete rodoljubna vprašanja v senatnem vrtu pri listu terana. Členji rodoljub! vi hočete ukrasti kruh slovenskemu delavstvu, katerega si išče pri postenih delavskih organizacijah. Členji rodoljub! vi hočete razpršiti kmetске organizacije ter tako ovirati agrarno delovanje. Členji rodoljub! vi hočete razbiti učiteljsko zvezo slov. učiteljev ter tako onemogočiti razvoj slovenskega šolstva. Členji rodoljub! vi prepustate vaš rod v Primorju vetrovom ter iščete ministrske strelčke v Jugoslaviji.

Mi boljševiki, komunisti (ne pa gospodje) pridigujemo Kristov nauk pobratinstva. Mi socijalisti (boljševiki) razmotiravamo ob lepih polnih večerih vprašanje mednarodnega pobratinstva v podstrešnih izbah ob kozarcu vode. Mi komunisti pridigujemo na javnih shodih velik nauk »osvoboditve« slovenskemu delavstvu in kmetom v »slovenskem jeziku«. Mi boljševiki razmotiravamo vprašanje slovenskega šolstva ter udarjamo po državnih oblastnjah in po državnih avtoritetah na okrajnih učiteljskih konferencah. Mi socijalisti, komunisti in boljševiki smo prišli vajeti v okoliščinskih vaseh, katere so rodoljubni pustili, tako rešili slovensko prebivalstvo vojne kuje, ter nismo ubežali v Rusijo.

O prijatelji! koliko je še snovi, ko bi mi le preostajalo časa. Odkrito vam povem, kda ne bo socijalizem branil nikdar nacionalističnih institucij — temveč zgolj proletarske institucije kakor nam veljavata srce in duša. Dobro bi bilo prijatelji da pogledate krale se združujejo duševno zdrave proletarske mase ne oziraje se na bāt svojih vernih pastirjev. Skrijte se in ne smešite se z vašim »rodosvoštvom« (ljubjem), z vašimi jensimi formulacijami in z vašim socijalističnim analfabetizmom.

Tebi nancil, pa ne bi očitali tudi če me ubiješ, kajti krivi nisi svojega početja, ampak krivi so tvoji predstavitelji, ki te uče sukati orožje proti lastnemu bratu. Ne vabimo te slepo, o narod, v naše tabore, ampak svetujemo ti, da razmotriš svoje delovanje in početje od svoje mladosti preko petletne vojne do današnjega dne in sam prevetris ječi pametnejši ljubezen ali sovraštvo, mir ali vojna? Tebi narod je odprto srce poštenjalka, tebi narod je posvečeno vse moje delovanje, tebe narod vabim v vrste mednarodnega bratstva v tabor mednarodnega proletariata. Učitelj.

Našim sodrugom in našemu delavstvu.

Le par besed. V Bolonji nabira italijansko delavstvo prispevke za svoj dnevnik. Po ulomih v tiskarno »Avantija« v Rimu, je nabral italijanski proletarijat za rimski »Avanti« v enem samom tednu trideset tisoč lir. Lani je nabral italijanski proletarijat za »Avanti« v Milanu poldrug milijon lir. In to kljub dejstvu, da izhaja rimski »Avanti« v 70.000 izvodih, milanskega se pa tiska dneвно pol milijona izvodov. Pri nas nabirajo italijanski mladi socijalisti prispevke za »Risosso« in jo vzdržujejo. Slovenski narodniki nabirajo za »Edinost«. Ali bomo mi spali? Slovensko delavstvo potrebuje svoj dnevnik, svoj lep in bogat dnevnik. Kaj je sedaj dolžnost tega delavstva? Prvi in poglavitna dolžnost je, da se nabira nove, vedno nove naročnike. Druga, da se širi list v kraje, kamor še ne zahaja, tretja pa, da se nabira prispevke. — Delajte sodrugi in delavci tako in kmalu bomo imeli svoj dnevnik!

Preminul je sodr. Atilij Presen v najlepši mladeniški dobi vsled bolezni, ki si jo je ravno pred letom dni nakopal ob znanem napadu na Del. Dom. — Ob grobu vzornega sodruža sta govorila sodr. Komel in sodr. Juraga. Za učiteljski Vrtil se je sestanelek raznih pokrajinskih sekcij učiteljskega sindikata, da izrazi svojo solidarnost z onimi osmiimi učitelji iz Pulja, ki so bili te dni odpušeni iz službe. Na sestanku so bile zastopane vse delavske zbornice iz Istre in Furlanije, pokrajinski eksekutivni odbor socijalistične stranke in poslanec sodr. Alessandri.

Predsedoval je sodr. Zorzenon, poročal je o zadevi učit. Tergachiz iz Pulja, ki pojasi, kako da so prizadeti učitelji vsi člani učit. sindikata, in da so bržkone bili v prvi vrsti tako odpušeni iz službe.

Poslanec Alessandri poroča o svoji intervenciji najprej pri okr. šol. nadzorniku v Pulju, ki mu je zatrdil, da so odpušeni vršili svojo šolsko dolžnost in da ima odpušeno — politično ozadje. Ko pa je intervenciral pri gen. komisariju Mosconiju, mu je ta zatrdil, da so, v kolikor je on počeni, oni učitelji odpušeni vsled didaktične nesposobnosti in ne iz političnih nagibov. Posl. Alessandri

se mu je dvigala v spominu. Slika je predstavljala morsko orjaško žival, ki je požirala raka, ki ga je držala z lovčniki.

»To sem jaz,« si je mislil Ivan, »tudi meni se godi kakor raku... in kakor ta nestvor, tako tudi meni izsesuje življenje moje sotte. Jaz stremim, se upiram, da bi premagal njegov zaskrajajoči vpliv, hočem ovladovati svoje strasti... ali prime me z grozovitimi lovčniki ter me vleče tjakaj, kjer se pene bahavelske orgije, kjer se v človeku vzbujajo žival, kjer ugašneva vse čiso... Vse moje moči, vse moje mislijenje in stremiljenje, vso mojo pamet bi moral žrtvovati svetemu podjetju, da iz sebe ustvarim osebo, v kateri vsi... plemeniti vtisi bivanja najdejo... pravi odmev. Posati bi moral hraber branitelj svojih pravice, pogazanih pravice svoje osebnosti... in mesta tega... sem bil že trikrat na maskeradah... bil sem v restavrantu... in sem ponizal celo neko žensko!...«

Priznavam, bila je zelo šepa. Ali kako je bila lepa!... Vendar pa je žena drugega... ptula žena... o, kako nizkoto je to od moje duše!... Dasi mi ni bila povsem ptuja... saj je vendar Jegorjeva žena, Jegor pa je moj stari tovariš, moj najboljši prijatelj... Da-ai Morda more ta okolnost... mojo krivdo zmanjšati. Vendar, vseeno... Dobro je vsaj, da svoje pogreške sam spoznam, to me dviga v mojih lastnih očeh... To je vsekakor to- lažljivo! Ali — o j hudič! Če bi mogel svoje strasti izžigati iz srca!

»Poskusite vendar enkrat,« se začuje udovoren glas. »Ako vam všeč, morem vam pri tem pripomoči.« Ivan Ivanovič je umno dvignil glavo, ter se prestrašil — pri pogledu na hudiča se pač vsake prestraši.

»Oprostite... nisem niti opazil, kako ste vstopili... Če se me motim — imam... čast hudiča videti?«

zagotavlja slednji, da bo v zadevi interpeliral ministrskega predsednika.

Nato predlaga sodr. Pisoni agitacijski načrt, po katerem naj bi se dosegel preklic opustitve. Načrt je sprejel. Sodr. Riosa prebere tozadevno resolucijo puljske delavske zbornice, in zastopniki delavstva Jul. Benečije se izjavijo solidarni z učiteljskim sindikatom v njegovem boju proti reakciji.

Ogled na lcu mesta za stavbo tvornice mila na tav. številki 606 v škedinju (polit. št. 635 v ulici del Vignetti, Servola in monte) se bo vrši 23. t. m. ob 9h zjutraj. Zainteresirani lahko predlože pismen ugovor do 23. t. m. najkasneje ob činu ogloda.

Načrt je razpostavljen dnevo od 10—12 v uradu civil. komisariata, ul. XXX. oktobra 7, II. n., vrata 19.

Brezplačne pravne konsultacije. Dr. De Rosa se vrše ta teden v petek in soboto od 1930 do 21.

Novi odlok o stanovanjih in skladiščih je izšel strani gen. civ. komisarija za Jul. Benečije. Odlok govori o uradnih najemniških pogodbah z ozirom na krajevne razmere. Odlok stopi v veljavo z dnem po proglašenju istega. O odloku bodo poročali obširneje prihodnjič.

Najprvo nas hočejo oskubiti potem odrešiti! Jugoslovenski delegat za vidiranje potnih listov v Trstu zahteva sedaj od vsacega potnega lista za potovanje v Jugoslavijo L. 60.—, reci šestdeset lir. Poleg tega je zvedel o odloku, če je dober Jugoslovan. Prokleta draginja je res že taka, da nas bodo preje oskubili, potem šele rešili, kakor trde nacionalistični prenapetelji v Jugoslaviji.

Za vojne škode v novih pokrajinah. Iz Rima se poroča, da je ministrski svet odobril načrt dekreta, s katerim se ustanove v Juljski Benečiji in Tridentu komisije za ugotovljenje in izplačevanje vojnih odškodnin.

D. žile so se tudi nove vrste za podpore brezposelnim. Ni nam znano pa, v kakni meri bodo te podpore določene za naše pokrajine.

Radi poverjenja večjih vsot pri žitnem uradu v Trstu je bil strani državnega pravdnistva naznanjen kapitan Boccuzzi. Gre baje za vsoto krof pol milijona lir.

Aratacija. Redarstvo je te dni namazano s pravo srečo, ki mu jo mora človek le privoščiti. Tako je stavilo celo vrsto nevarnih pličkov ter prikrivalcev ukradenega blaga pod ključ. Areriani so bili Josip Barut, star 36 let iz sv. M. zgor., Anton Sepič, star 19 let, stanujoč v ul. Toro 12, Josip Krizman, Rudolf Kovač, Hektor Novak in Nikolaj Benedetti, vsi stanujoči v Trstu.

Gozdni požari se ob sedani suši pojavljajo dan za dnem osobito ob železniških progah. Če pojde tako dalje, bo naša okolica izgubila kmalu svoj zeleni plašč. V sredo je n. pr. pogorelo 30 tisoč kvadratnih metrov gozda na pobočju strmine med Cerasom in Miramarjem.

Samoroz. Zastrupila se je neka Marija Karla Bariz, 31 let stara, iz Pulja, ki je prenočevala v prenočišču v ul. Punta del Forno 5. Truplo so prenesli v mrtvašnico pri sv. Justu.

Za trgovce draguljev. Z dnem 20. julija t. l. se vpeleje Sodstotna doklada na vse pristojbine in takse, ki niso nižje od 1 lire.

Tudi oni, ki direktno plačujejo te pristojbine in takse, (akcijske družbe, banke itd.), bodo jih morali računavati od 20. julija t. l. plačati z dotično doklado.

Prodajalci draguljev, dragocenosti itd. morajo, ko hitro pristojbina (kolokovina) na prodajo predmetov občinstvu, likvidirana s 15 in z 10 od sto, presteja 1 liro, iztirjati računavši od 20. julija t. l. doklado petih stotink na vsako liro, opustivši drobce, ki ne dosega 5 stotink.

TISKOVNI SKLAD »DELA«.

Iz Vapavske črtilne solz, v okrožju izposojenega zvozna se danuje za tiskovni sklad »Delo«, da bo imelo boljši glas Ltr 21.

Književnost in umetnost

Damir Feigel: Bacili in bacilke. Humoreske. — Tiskala Narodna Tiskarna v Gorici. — Založbi: ? — Cena: L 3.—. Dobiva se v Gorici v Gosposki ulici št. 2 in v Trstu v knjigarni J. Štoke. — V tej zbirki je zbranih deset sestavkov, ki naj bi bili, in ki deloma tudi so humoreske. Prvi in drugi pa imajo napako, da so prekasno zagledali beli dan, ozroma, da se nam izven dobe potojajo v zbirki. Zato nosijo na sebi tudi oni prah zastarelosti, ki humoreski, ki je preraznena ali na sodobne razmere, ali pa mora nositi pečat vsakostnosti, seveda sila škodi. V današnji dobi bi pričakovali nekoliko bolj sodanih humoričnih, osobito pa satiričnih proizvodov, negoli so tile, ki govore o avstrijskih finančarjih, o avstr. kronah, o Dunaju, in se sploh sučejo v milijeje starga avstrijskega kova. Seveda Feigel ni bil nikoli satirik, kot humorist pa, in če tudi srednji, bi moral o humorju imeti bolj — resne pojme, potem bi takih plehokiti kakor so n. pr. »Agentis«, »Na svetovni razstavi«, »Zmota nad zmoto« ne sprejel v zbirko. Boljše stvarce so: »Do slave«, »Zlahotomajna« in dr. »Elektrocephale« je duhovito zasnovana, a prekamla prekinjena in konča sila trivijalno. V »Samumu« poskuša Feigel izpad pisatelja proti kritikom; pa se mu je temejlito ponesrečilo. Naj le prebere stran 49, in moral bo priznati. Njegov s našem slovstvu že debelo tiskanspisatelj namreč sprejema norčevno komedijo tudi za delo razumnika. Puščica satire (edino tu hoče biti Feigel satiričen) je sfrčala precej mimo cilja. Da, da, g. avtor: »Slabe premise redno vedno slab zaključek« (str. 50).

S to brošuro naša humoristična literatura ni pridobila na globokosti, pač pa na širokosti: »Bacilus eloquentiae« pa!

Ljudski oder

Dramatični odsek pod. »Ljud. odra« na Kontovelju priredi, za prošlo nedeljo napovedano predstavo, v nedeljo dne 8. avgusta t. l. v gledališki dvorani »Gospodarkega društva« na Kontovelju. Predstavlja se Franca Finžgarja ljudska zgodba: »Veriga« v treh dejanjih. Med dejanja svira godba iz Proseka. Čisti dobiček je namenjen nabavi kulje in garderobe. Začetek točno ob 6h pop. K obliki udeležbi vabi odbor.

Podružnica »Ljud. odra« pri sv. Jakobu. Ob precej lepi udeležbi se je vršil občni zbor naše podružnice, ki je bil sklican v nedeljo 1. avgusta 1920. Predsedoval je g. Širok, ki je takoj naznanil, da on in polovica odborovih članov ostajajo. Sodrug Lovko je v kratkih a razločnih besedah pojasnil važnost društva, ki ima nalogo zbirati in poučevati slovensko delavstvo. Razložil je tudi III. točko pravil višjega kulturnega sveta, nakar je bil pristop k V. k. s. sprejet z večino glasov.

Sodrug Sešek je predlagal po listi, ki mu je bila izročena, sledeti odbor, ki je bil enoglasno sprejet: Predsednik Babič Josip; odborniki: Matevčič Josip, Mešek Valentin, Bežaljak Josip, Abram Kar, Abram Valentin, Kranjc Anton, Jankovič Franc, Režula Sigmund, Kante Josip, Privšek Vinko.

Člani, ki so zastali s članarino, se pozivljajo, da poravnajo do 8. t. m., ker se jih bo drugače črtalo. Knjižnica prične delovati redno v nedeljo od 10—12. Vsa večer od 19—21. je odprta čitalnica, kjer se dele različni časopisi. Odborove seje se vršajo vsak torek ob 20. uri.

Shod stavbinski delavci, ki se je vršil predvečerjem ob 1730 v Del. Domu pod predsedstvom sodr. Franca Furlana, in na katerem je poročal sodr. Milost o veliki stavbinski krizi, ki jo preživljamo, je sprejel sledečo resolucijo:

»Traški stavbinski delavci, zbrani na javnem shodu dne 4. avgusta 1920, zvečer v Delavski Zbornici, so proučili težko krizo, ki mori stavbinsko industrijo v mestu in v pokrajini ter povzročila brezposelnost, ki lahko izživa hudo nezadovoljnost razreda ter nedolgole posledice

opozarjajo oblasti na nevrzdornost položaja ter pozivljajo iste, da z najhitrejšo naglico posrbe, da se pričnejo javna dela, ki naj omilijo brezposelnost, ki se širi na način, da se je bati težkih posledic, katero bodo v nasprotnem slučaju nastopile.

Nato se sprejme predlog sodr. Piščanca, ki zahteva izredni občni zbor, da se izvoli novo načelstvo.

Stavka prometnih delavcev. Zveza delodajalcev je sporila zvezi prometnih delavcev, da smatra delavni pogodbo za razveljavljeno. Tako se je despolo od prvih korakov pogajanja do — preloma pogodbe! Vendar se zdi, da se delodajalci že spoznali napačen korak, ki so ga storili, ker predvečerjem so naznanili, da so izvolili komisijo, ki naj z zastopniki delavstva skupno prouči pogodbo.

Predvečerjem se so podali zastopniki pristaniških delavcev k dr. Cimadoriju, tajniku zveze delodajalcev, ter mu podali izjavo, da stopijo tudi oni v stavko, ako podjetja in tvrdke ne odnehajo nasproti zahtevam prometnih delavcev. Delodajalci so opozorjeni. S kričeje rdečimi lepaki, ki vsebujejo vse polno netočnosti, bodo delodajalci malo postregli stvari.

Tajništvo zveze ževljarskih delavcev opozarja, da je radi delovne krize traški trg do novega obvestila zaprt za čevljarske delavce.

Posredovalnica dela poroča za mesec julij: Ostalo vpisanih od junija 321 delavcev, delavk in važenje

Kmetijski pregled

»Kmetijska in vrtnarska gospodarska zadruga« v Trstu. Rod. Sempolj ima v nedeljo, ob 14. ustanovni občni zbor, pod. Stanjel pa v nedeljo takoj po maši.

Opine: Naša mlada kmet. in vrt. gosp. zadruga je zopet pogoltna močnemu kmet. in vrt. gosp. razvoju in ki naj bi enkrat audila prijetno senco in obilen ter dober sad našemu kmetu, trpinu. — Bil je 25. julija ustanovni občni zbor openske podružnice, ki se je vrtil ob precejšnji udeležbi svadnih kmetov domačinov. Zborovanje je otvoril ob. zbor ob 6. pop. Pojasnil je v kratkih domačih besedah namen naše zadruge ter orisal njen razvoj in njeno uspešno delovanje kljub velikim težočam, ki jih je moral premagati. Predal je na to besedo odb. A. Cok-u. Ta je najprej razložil pomen organizacije v splošnem ter pokazal na njeno neobhodno potrebo za obstoj izkoriščenih slojev, to je tudi za kmeta v današnjem položaju. Očrtal je nato v širših obsevih razvoj kmetijskega združništva in njegovih uspehov v raznih delih v zadnjih 10 letih. Opozoril je predvsem na Dansko. Tam je združništvo najbolj razvito, kmetijstvo na zelo visoki stopnji in kar je poglavito, blagostanje tamonjih kmetov je največje. Interes kmeta kakor tudi delavca se vjema v tem, da se izločijo tretji, to je nepotrebnim posevalci. Čim preje se bosta kmet in delavec sporazumela, tem preje lahko izločita prekupevalski stan. Pokazal je nadalje vzroke in pogoje, ki so ovirali, da se je razvilo kmetstvo kasneje za delavskimi organizacijami, oziroma, da se ponekod sploh ni razvilo. Taki vzroki bi bili na pr. bolj samostojno in razdeljeno delo kmeta, ker ovira večjo stiko z njegovimi sosedstvi; njegov gospodarski položaj sam na sebi itd. Predvsem pa bi bila pogojska, ki je največ ovirala naš kmetijski razvoj nezadostno oziroma konservativnost. Naš kmet je imel premalo zanimanja za razne čimtelje, od kojih je več ali manj odvisno njegovo blagostanje oziroma življenje sploh. Premalo se je takorekno pečal ravno s tem proučevanjem čimteljev, ki imajo posreden ali neposreden vpliv na naše življenje. Kmetije bi pač tudi morali pogosteje prijemati za razne kmetijske oziroma za čimtelje. Apeliral je sledenji na vzajemno pomoč kmetov, trpinov, kajti le potom vzajemne pomoči in skupnega delovanja more zadruga doseči svoje prave namene. Po kratkem odmoru je spregovoril odb. Švab zopet nam. Navedel je par praktičnih primerov v dosegu izboljšanja kmetijstva ter omenil razne ugodnosti, ki jih nudijo centralna podružnica. Sledil je govorniku domačin Karl Danec. Apeliral je se enkrat na združenje kmetov, ker če bodo še naprej tako razdrženi, bodo ostali vedno sužnji in bodo zapostavljeni povsod kot dosedaj. Povedal je tudi, kako se je tudi se kot nečlan udeležil zadruga seje, ter v dobil tam najboljših stvari, ker je videl tam moč, katerim leži res interes kmetov na srcu. Zavrzel se je tudi za to stvar, ker je videl, da je namen čist in uspeh gotov. Treba je pač skupnega delovanja. Navzoči so z velikim zanimanjem sledili izjavljanjem govornikov. Po kratkem odmoru je sledila volitev odbora. Predsednik Karl Danec 395; odborniki: Hrovatin Jakob 200, Škravaj Mirkov 50, Sosič Anton 256. Zborovanje se je zaključilo ob polnosmihi in zborovalci so se z velikim zadovoljenjem razšli. Led je razbit, le naprej in bodočnost bo našal V zadruzi, v vzajemni pomoči je naša rešitev!

Kmet. in vrt. gosp. zadruga v Trstu naznanja vsem svojim članom, da ima na prodaj: kose več vrst, srpe, kovače, motike, kladiva, vile, torpiska, sekire, kosila, grablje, osovnik, vedra, zalivalnice; otrobi drobne in debele, testenine za živino, laneno seme, sezorovne tropine, seno; raznovrstna semena; predvsem se priporoča za inkantano deteljo ter druge kmet. potrebščine v svoji zalogi v ul. Raffineria 5, kakor tudi v podružničnih zalozah v Plavju, pri sv. Antonu, v Boljuncu, v Ospu, v Skofljah sred. in v Klancu. V kratkem se otvorita še skladišča v Dutovljah, na Opčinah, v Stanjelu in v Sempoljah.

Slavnemu občinstvu se priporočajo zadruga razprostranjena na vseh tržaskih trgih ter razprodajališča v ul. Risorta 6 in v ul. Marco Polo 3.

DOPISI

SEZANA

V pojasnilo. Izvedeli smo, da je očital bivši tukajšnji civilni komisar Dituhi našo podružnico »Ljudskega odra«, da je nacionalistično gnezdo. To je očital nekemu našemu sodruhu iz: »ker je ob neki priliki rekel: »Kar se opoldne zgoti, to mi še zvečer zvezo.« Sodrug ni tega verjel in je očitek odbil. Stori je dobro in prepričan hbi ho, da ni branil nacionalističnega gnezda. Skozi usta nacionalističnega plemiča je govoril sodruhu... konfiden. Pri nas namreč konfidencijski sistem bohotno cvete. To je namreč vsa umetnost sedanjega vladanja in urejanje javnega življenja pri nas. V slučaju pa, da poroča ta mož oremu sodruhu se kaj slinčnega, naj se ga vpraša, ali je morda kedaj prisostvoval sejam podružnice kak zastopnik civilnega komisariata? Vpraša naj se ga, ali so si ogledali en sam zapišnik, ali so si ogledali eno samo našo knjigo, ki smo jih dobili od matice in jih posojali. Vpraša naj se ga, koliko pesmi, koliko iger so zabranili radi »nacionalističnega rovarjenj« tekem petih javnih prireditelj podružnice. Ko bi oblast le malenkost našla, bi je kedaj v tla potepalata podružnico. Pri nas so tako krane razmere, da je politično in družabno nevarno vsak, ki se upa stopiti kot član v naše kulturno društvo ali ga smatrajo za boljševeka ali za iredentista.

Res je. V podružnici so včlanjeni tudi nesocialisti. Ni jih mnogo, vendar smo jim hvaležni, da podpirajo naša kulturna stremjenja. Svoji ideji, svojih namenov pa ni smo skrivali nikdar pred nikomur. Odbor je šel vsikdar, kljub neprestanemu zasledovanju in oviranju, svoje socialistično pot. Če nam radi tega očitajo narodno izdajstvo, nič ne de. Zato nas za vladni informatorji kažejo kot zgled slovenskih nacionalcev.

Stara pesem, ki se bo ponavljala, dokler bodo na svetu ljudje, ki bodo takim rečem verjeli. — Podružnica »Ljudskega odra« v Sežani, 2. avgusta 1920.

BOVEC

Kako so zvalili karabinjerji naše sodruge v ječo? Ogorčenje naših ljudi se ni še poleglo nad dejanjem karabinjerjev, ki so tirali troje sodrugov po nedolžnem v ječo in jih obdolžili vsega mogočega, tako upora, napada na karabinjerstvo postajo itd. Kakor smo takrat pokazali besnenje karabinjerjev v pravi luči, tako hočemo opisati danes njih strahopetnost. — Poročali smo že, da se je bilo dne 23. julija posrečilo vrnil mozem, da so rešili vsaj 12 mladenčev, večina naših sodrugov iz zapore. A mankrat pride od karabinjerjev povelje, da mora iti ta dvanaesticer v Kobarid na okrajno sodnjo, da se tam zaslži. Mladenčiči so se takoj udali, zavedajoč se svoje nedolžnosti. In 19. junija zjutraj so se pevajoč — odpehali v Kobarid. Večina ljudstva, ki pozna že vse zahrbitosti in voharje italijanskih oblastí, je rekla tako, da vabijo mladenčice zato v Kobarid, da jih tam lažje aretirajo. In tako se je v resnici zgodilo! Ko so prišli mladenčiči v Kobarid, so se podali v gostilno h Miklavcu, kjer so čakali, da se jih pokliče na sodnjo, medtem pa so karabinjerji obkolili hišo. Po dva in dva so odpeljali na sodnjo, kjer so jih vklepili po tri skupaj in z znano karabinjerjsko oliko speli na avto. Kot kako razbojniško bando so odpeljali naše sodruge v Trst! Tako vodijo strahopetni karabinjerji priče k obravnavi. »Gospodje, če imate kaj možgan, pomislite malo! Ako bi vi zakonito postavili tih dvanaest mladenčev na obravnavo v Trst, bi bili isti protovoljni. Čemu se bojite naših fantov? Mogoče, ker imajo več korajže kot vi? Ampak tudi pamet imajo! Dajte nam naše pravice in prostosti, pa bode se, da spravite to enkrat v red! Ihi pehate ljudi v nesrečo, mir! Če pa že vlačite tolike ljudi pred sodnjo, poružite Matere, ki imajo po dva sinu zaprt po nedolžnem, polje je treba obdelati, jesti je treba! Kdo naj zasluži? Vprašamo, kako pride to, da karabinjerji šele sedaj zaslužio nekatera priče? Vladi se lepo zahvalujemo, da nam pošilja tako vzdrževalne redal! Oblasti prosimo, dajte nam ljudi, ki znajo vzdrževati red po zakonih in ki so vsem enako pravilni, brez razlike narodnosti. Oblasti so same krive, ako se naroda sovražitelj! Pogledno en sam primer! V nobeni gostini se ne sme svirati. V laških pa kolikor se hoče. Še na svatbi ne pustje Slovencev več kakor do enajstih, a če so Italijan poroč, se pleše lahko

do jutra. Mi smo za trezno življenje in mislimo, da je do enajstih dosti! Ali je treba tu kake protekcije?

Delavci, spametujte se enkrat in ne mislite, da bodele rešeni in zveličani kot narodnjaki. Delavci celega sveta morajo stati, kot en mož! Potem bo zmaga naša. Dostič je še pri nas delavce, ki so pravzaprav baba in se hoče stopiti v naše vrste. Boje se borijo za našo pošteno stvar! Mi se bomo dobro spomnili teh ljudi, ki so pred povojnim našim najbolj kritični, sedaj pa so zlezli kot zajec v grm. Sramota za vas, brezčasnost! Vi ovirate zmago delavcev. Vi se hočete sami usuznjati mogočemu. Sodrugi, tovarishi, vi jih dobro poznate! Dajte takim ljudem, kar jim pritiče in občujte z njimi kot z izdajskimi delavskimi stvarí.

PODGORA

Sodrug urednik!
»Ker upamo, da nam naše drago »Delo« stoji vedno pripravljeno, da poroča vedno o društvenem delovanju naših organizacij, se zopet oglašamo s poročilom o gibanju v Podgori. Pretečni petek so sklicali tukajšnji odbori velik društveni sestanek vseh politično, strokovno in »Ljudskemu odru« vpisanih članov. Sestanka se je udeležilo skoro vse delavstvo naše rdeče Podgore. Ob 8. zvečer otvoril sodr. Simoneti v imenu vseh treh odborov sestanek, in prosil navzoče člane, naj si izvolijo predsednika. Predsednikom je bil enoglasno izvoljen sodr. Simoneti. Po izvolitvi predsednika prebere sodr. Simoneti dnevni red sestanka. Na dnevnem redu so bile sledeče točke: 1. Ustanovitev pevskega zbora. 2. Poročilo odb. zbora Matice »Ljud. odra«. 3. Politični govor. 4. Slučajnosti. Po prebranju dnevnega reda poda predsednik besedo sodr. Deljuni Francu, ki je poročal, da so monečno dosegli sporazum s pevskim učiteljem. Navzoči člani so vidno odobraval ustanovitev pevskega zbora. Nato poda predsednik besedo sodr. Kocjančiču, ki je poročal o izidu odb. zbora »Ljud. odra« z dne 25. julija. Poročilo sodr. Kocjančiča so delegati po debati za zvezo ali proti zvezi z italijanskimi kulturnimi društvi sprejeli na znanje. Nato je poročal predsednik sodr. Simoneti o političnem položaju, o potrebi politične organizacije ter o podpisovanju komunističnega posojila. Navzoči člani so odobraval poročilo sodr. Simoneti-ja ter sklenili, da se bodo s vsemi svojimi močmi udeležili podpisovanja komunističnega posojila, ter obenem darovali sredstva za družine političnih jetnikov. Po končanem govoru sodr. Simoneti-ja je vprašal predsednik, ali želi kdo iz med navzočih besedo. Ker se nobeden ne oglasi h besedi, zaključil predsednik ob 10. in pol dobro obiskan sestanek. Ob treh pribliki smo dobili veliko število naročnikov za list »Delo« ter nabrali precejšnjo svoto za družine političnih jetnikov. Čas hiti in mi gremo z urnimi koraki zmagi nasproti. Živelo podgorsko komunistično delavstvo!

IDRIJA

V »Goriški Straži« smo čitali slavospev, napisanega od žegnane roke kateheta Oswaldu o priliki njegove 25-letnice mašništva. Toliko le pravi dopisnik, že vztraja na katehet v težki službi. Velike zasluge, pravi dopisnik dalje, ima Oswald kot ustanovitelj katoliške del. družbe, ki šteje 27 osebkov in podoborov. Kje ti osebki in podobori eksistirajo, dopisnik seveda ne pove. Oj ti žegnana bahavost! Šušteršičevega običaja res se tli v nekoliko oseh družbe, pa ne družbel Kar pa se tite slavospeva zaslugam ustanovitelja kat. družbe bodi omenjeno za sedaj samo to, da ni bila in še danes ni ta družba nič manj intrižantska in delavstvu škodljiva kot je njen ustanovni social.

IDRIJA

Izobrazevalno socialistično društvo »Splošna mladinska zveza« v Idriji, priredi dne 8. avgusta 1920. pri g. Ani Gruden (Zagodu) v Jelčnem vrhu valiko vrtno veselico s sledečim vspevom: 1. Ples. Svira tamburški odsek. 2. Petje. 3. Šaljiva pošta. Začetek točno ob 16. Ker sodelejuje vsi družinski osebki, se pričakuje od cenj. občinstva obile udeležbe. V slučaju slabega vremena, se vrši veselica prihodno nedeljo.

VIPOLE

Dne 25. t. m. se je vršil pri nas izvanredni občni zbor zveze slovenskih kolonov.

Zborovanje je bilo sklicano z namenom, da odloči, bodo li mogli slovenski koloni, ocepjeni od ostalih tovarisev, doseči svoje pravice, to je izboljšati za enkrat svoj položaj do končne popolne osvoboditve, ali pa bi bilo gotovejšje priboriti si svoje pravice skupno z ostalimi koloni cele države, katerim stoji na strani vse ostali proletarijat. Zvezi predsednik g. Bratuš je otvoril zborovanje, pozdravil navzoče ter jih opozoril, naj dobro premislijo, predno izstopijo iz zveze in je podal besedo g. nadsučitelju Likarju.

Glavno kar smo pomenili iz njegovega govora, je bilo sprva bolj prikrito pozneje pa bolj odkrito udrihanje po komunizmu. Začel je pri avtonomiji občin, vzel v pretres sodnike, ki bi baje po njegovem mnenju porli državo ako bi jih volilo ljudstvo. Povedal je kmetom, da se je ložje boriti proti posameznemu kmetu, kakor pa proti državi, ker komunizem bo iz njih napravil državne kolone. Za zgled je postavil militaristično-kapitalistično Avstrijo. Potem pa je rekel, da hočejo komunisti odvzeti kolonom zemljo. Njegova izjava je bila v protislovju drugo z drugim, tako, da na zadnje sam in vedel, kje da je. Sicer pa govornik ni nasproten komunizmu, samo noče prelivanja krvi.

Na to njegovo točko mu je odgovoril domačin kolon prav lepo, ko je rekel, kje pa so bili gospodje prej, ko so kmetje pet let prelivali kri v strelskih jarkih ne da bi vedeli zakaj, da bi bili prepričali to prelivanje. Shoda se je udeležil tudi naš sodrug Kosič iz Gorice, ki je prosil, naj se mu dovoli povedati svoje mnenje. Po kratkem odporu so mu to dovolili.

Sodrug Kosič je stvarno odgovarjal na vse točke predgovornika in kmetje so kmalu uvideli, da se pomena strokovnih organizacij kajkoli vrste ne da pobiti s par frazami proti komunizmu. Ker je prvi govornik odgovarjal proti socializmu, je moral tudi sodrug Kosič mu odgovarjati. In na koncu govora sodruga se je videlo, da nasprotniki nimajo sredstev in ne možnosti, da bi ustavili del časa. Komunizem ponosno razšira svoje ideje in ni daleč dan, ko bode vse proletarijat združen v svojih strokovnih in političnih organizacijah. Tudi to zborovanje je dokazalo, da naše kmečko ljudstvo razumeva položaj in noče ostati več sužnji, kakor je bilo do sedaj.

Ko je gospod predsednik Bratuš po končanem govoru sodruga Kosiča dal na glasovanje, je večina za razpust zveze slovenskih kolonov, je večina glasovala z »da«.

Na podlagi tega izida so se izvolili sledeči sodrugi (in ne več gospoda) v pripravljajni odbor: dr. Henrik Tuma, zastopnik furianskih kolonov, Just Možina, Klajnske Franc in Figar Silvester. Tako se je zaključilo to skoraj 4 ure trajajoče zborovanje. Lahko je imenujemo zgodovinsko zborovanje, ker so brški koloni prvi uvideli da je rešen za zagovornik njihovih koristi edino močna mednarodna organizacija kolonov.

Sodrug dr. Tumi pa je dana priložnost, da zastopa slovenske kolone in smo popolnoma prepričani, da bo napel vse sile, da doseže tudi za naše kolone to, kar bo in je dosegel za furianske. Vam pa sodrugji zaupniki kličemo: Na delo, da pride zadnji naš človek v naše bojne organizacije. V edinstvo bomo zmagali!

NB. Z dnešnjim opozorjamo, da se bo vršil »Veliki shod kolonov« v Kojskem, najbrže v nedeljo, dne 8. avgusta t. l. Vabimo vse kolone iz bližnjih in daljnih krajev, da se zagotovo udeležijo tega shoda, katerega namen bo poučiti kolone o njih organizaciji, ter kako se imajo držati v posameznih slučajih, da jim ne bo treba nositi denarja raznim zakonitim piscem in advokatom, temveč da si bodo vse pravice pridobili sami potom svoje organizacije.

Dan in uro bomo še enkrat naznanili v našem listu

Engene V. Debs:

Djetinstvo

Kaklo sladke občutaje pobudjuje spominjanje na djetinstvo i kaklo so dražgocjene njegove sabrane uspomene u našim krasnjim godinam! Kaklo je blagorodnan i ugodan utjecaj na našu starost tih bosih, nevinih i brezbrzičnih povsejstih i ljubecih, njeznih i čistih malih bogova nosimjanih očiju, kudrave kose i malih smedjih ruku! Djetinstvo! Kaklo sveta stvar! Djeca! To su mali cvijetci, koji posjeduju dušu, i ako čovjek na ovoj

zemlji ima česnu brigu, svetu dužnost, to je upravo prema ovim njeznim pupoljcima i cvijetcima čovječanstva.

Pa ipak koliko njih je prije vremena otrgnuto, koliko njih povene i umire, koliko biva pogazano u gubilj! Mnogo milijuna djece zgrabljeno je iz zibice i otrgnuto od igre, da postanu hrana sitama, koje prerjavu radničku krv u kapitalističko zlato, a mnogo milijuna drugih smrtno je i pretvoreno u nečistoću za zloglasne predjele te u hranu za groblja.

Djetinstvo je na razlošču, koje vodi u napredak ili propast, u slavu ili sramotu, u život ili smrt. Društvo treba da bude jako zainteresirano, kad se radi s naravi okoline koja stvara značaj i koja određuje udes djece. Svaka nemarnost u pogledu ove dužnosti osvečuje se putem strasne kazne, što se najbolje osjeća upravu u Sjedinjenim državama.

Djetinstvo je najdragocinja briga obitelji i društva, no naša kapitalistička civilizacija nemilosrdno žrtvuje djecu, da udovolji svojoj životinjskoj pohlepi za bogastvo i moći, a put kapitalističke pobjede poškeropljen je krvlju djece i potlacan njeznim kostima tih malih robova.

Kakva će biti žetva? Milijoni djece, koji su uništeni i ubijeni u pohlepi kapitalizma, nisu umrli uzalud. Iz njihovih malih mrtvečkih grobova dižu se dijem čitave ove lipepe zemlje njihove osvjetle slike protiv sistema, koji ih je ubio i kao da proglašuju u ime boža i čovječanstva smrtu osudu kapitalizmu.

Opazka: Ovaj članak napisao je za Crveni Kalendar 1916 god. najveći socijalista u Americi naš drug Eugene V. Debs, koji je od jednostavnost mašinista na željeznici razvio se u velikog pisca i govornika, leoga je Američka plutokratska vlada odsudila na deset godina tamnice, radi proturatne agitacije.

Zdravnik dr. Baža:

Današnja holezen dela

Noben govornik o onih prikazanih, ki jih poznamo pod imenom političnih bolezen, o katerih je danes vsakdo prepričan, da obstajajo. Hočem pa opozoriti na ono nenavadno stanje dela, ki ga danes doživljamo, na ono krizno, ki jo sestavljajo nejevolja, nesposobnost, nevstrpljivost do dela, ki je danes zajela delovno ljudstvo vseh onih dežel, kjer je voharala vojna.

To pojav so vsi opazili. Ko so komoše sovravnosti, in so se milijoni mož odrekli mojniskih obveznosti, bi človek pričakoval od njih da se z najboljšo voljo povrnejo k svojim prejšnjim poslom.

Ali glej; nihče izmed njih ni našel v sebi one dobre volje in energije, kot jo je imel nekdo! Človek se je znašel pred očudim svojega vsakdanjega dela nesposoben kakor kakšen začudenik, v slšni zadregi kakor eni, ki je izgubil dobroto daljše vaje.

Zdelo se je, da je delo samo ob sebi prestalo neko krizo, kakor da bi ga bila spodjedla neka tajna bolezen.

To je današnja bolezen dela, ki zavzema veliko važnost, večjo negoli politične bolezní, o katerih smo razpravljali v prejšnjih časih.

.....

To dejstvo se da razložiti brez posebne težkoče. Uredba dela, ki se redno ponavlja, ter zahteva stalen napor, je izrecna posledica naše kulture.

Ko je človek postal kulturen, se je naučil metodično in redno delati.

Za tako delo je diti vaj naravnost nesposoben. Popotniki se stinajo v zavaji, da se pri nekulturnih plemenih zaseduje popolno nesposobnost do stalnega napora. Ta petrojena lenoba seveda ne ovira diti vaje, da bi od časa do časa ne pokazali svoje energije. Ker nekulturnim plemenom ne se gabijo nasilni napor, pač pa samo redno inajnejše delo, ki v resnici zahteva veliko večjo vsoto sile.

Payot pripominja, da takli nekulturni ljudje, ki so še vedno po naravi leni, prav dobro prenašajo vojno, ki zahteva le trenutnih naporov, katerim slede daljši odmorí meddelavnosti.

Iz teh opazovanj ostrega francoskega dušeslovca moremo današnji pojav lahko razložiti.

Vojna je prinesla tudi ta sad. Učilo ni samo ljudi in bogastva, trpinčarje ni samo človeška trupla in sejala bolešt; vojna je tudi uničila našo moralno dediščino, stegala je z naše duše ono skoraj civilizacijske, ki se je po tisočletnem počasnem delu vlegla preko mozne mase naših avstarijskih magonov.

Napoleon je dejal: »Ostrgajte Rusa, pa boste naši kozaki!«

Ta rek lahko posplošimo in rečemo: »Ostrgajte kulturnega človeka, pa boste našli divjaka!«

Vse civilizatorično delo obstoja v tem, da čimbolj na gosto prevleče ono jedno brutalnih magonov, ki dremajo tudi v duši kulturnega človeka.

Ali prišla je vojna ter preobrazila vse. Vsa naša civilizacija je stremela za tem, da kroni krvoločne magone ter postavi konec nasilnim zločinom. Vojna pa je stisnila človeku puško in bodelo v pest ter ga pogoltna v boj, da utje svejega brata.

Vsa civilizacija je stremela za tem, da zloimi prirojeno nam lenoba in nas vzgoji k naporu metodičnega, rednega dela. Ali glej! Vojna je prisilila ljudi, da žive v brezdelju kakor divjaki, po mesece in mesece v zakopih, ter od njih le od časa do časa zahtevale neredne, brutalne napore.

Ali naj se torej dimes čudimo, ako opazimo, da je ljudstvo izgubilo veselje in sposobnost do dela? —

Delo plemeniti človeka! — Nestetokrat smo čuli ta izrek, ko smo bili še dečki. Tedaj se nam je zdel kakor običajen opomin, da bi z večjo marljivostjo izdelali svoje skromne šolske naloge.

Danes, kot zreli možje, spoznavamo pravno vrednost delo. (Kdor ne dela, naj tudi ne je! — § 1 sovjetske ustave.)

Delo oplemenjuje, ker podaja vsakemu delavcu zavest, da je sodeloval pri življenju velikega družabnega sestava; ker delo podaja pravico izražati našo misel, našo voljo. (Vsaš datu bi jo moralo!)

Nasprotno bi moral biti vsak zdrav človek, ki ne dela, zaničevan kot zapedalec družbe.

Zalibog pa vidimo, da je naša morala tako ustvarjena, da se vsi klanjajo osebam, ki se delu odteguje vsled krivične prepričave, ki jim daje posest denarja.

Vendar pomnja delo samo ob sebi zadostjenja. Človek, vojen dela, najdo svoje največje radosti sam v sebi, pravé Payot, ki dostavlja, da je delo izborna šola za vzgojo volje.

Ne smemo se samo zadovoljiti z izrekom: Delo oplemenjuje človeka! — Nasprotno skušati moramo, da tudi delo oplemenimo ter napravimo moralno. Osvoboditi moramo delo onih poniževalnih znakov živalskega saženstva, veseli katerih se človek ne more dvigniti nad tovarno živlano.

Upreti se moramo vendar enkrat pojmovanju, da se mora vrednost dela določiti z američkom denarja. Naša družba je v tem pogledu neizrecno skoparska.

Vse se reducira in zmanjša v denar. Človek dela za denar; kdor se uničuje z nadurnim delom, tedaj stori to le za večji dobiček v denarju.

Vse se hoče ceniti na ta način. Vrednost človeka se preračuna po denarju, ki ga pridobiva. In ta zgled prihaja od zgornj!

Cemu govornik o stranikah, ki »skrbje za trebuh« in »zvoljenih!« Cemu zgražati se nad težakom, ki zahteva za svoje delo par novičev več, ko navadno velikega podjetja garbi za svoje delovanje več stotin tisočakov?

Torej ne obstajajo v življenju druge moralne vrednote negoli edino zlato?

Delo treba postaviti na moralno podlago ter izločiti ona presevečevanja in krivčea protislovja, ki roče sovražne primerjave, rekriminacije, nestrpnosti, sovražnosti.

Kako naj si mislmo, da bo mogel delavec resno in mirno delati, ako ga moti misel, da bo od njegovih dela in delu tisočev njegovih tovarisev obogatel podjetnik s tisočkrat večjim dobičkom, negoli je oni, ki ga prejme delavec?!

Kako moremo dopustiti, da obstajajo taka nesoznamerja in plečičla, da ena oseba prejema en odstotek, druga pa za istovredno delo sto odstotkov, da celo tisoč odstotkov.

Tako nesozamerje mora v svoji brutalni materialnosti roditi samo nezadovoljstvo in sovražnost. Ali to še ni vse. Moralno odvravljanje dela mora segati dalje.

Ali ne opazujemo pri naših javnih upravax, da samo oni napreduje, ki ima znanstva, protekcije, prijateljstva.

.....

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V GORICI

ZDRAVNIŠKA SLUŽBA		Prostori, v katerih se izročajo boln. spričevala	Prostori, kjer se ordinira
Gorica, mesto	I in IV okraj: Dr. Silvio Morpurgo — via Alvarez št. 16 — za prebivalce sledečih ulic: Alvarez, VIII. Agosto, Angiolina, Arcadi, Andrea, Aquileia, Ascoli, Bagni, Barca, Boschetto, Battisti p., Bufolini, Brolo, Campi, Chiesa A., Cordasoli, Casale, Coronini-Cernigli, Danfe, Gelsi, Giannastica, Gaheli, Giusti, Giovanni, Goldoni, Isonzo (Ponte), Legna, Leoni, Lombroso, Leopardi, Mauro (S.), Montecucco, Manzoni, Nuova, Orzoni, Ospitale, Pacassi L., Pavia, Pergola (Androna), Poggio, Petrarca, Salcano V., Seminario, Settembre, Scala, Tomaseo P., Torrione, Trigemina, G. Verdi, Vandola, C. V. Em. III, Zurutti.		od 10. do 11. v blagajniških ambulatorijih v via G. Leopardi št. 6; od 15. do 16. ure v zdravniškem ambulatoriju v via Alvarez št. 16
	II in III okraj: Dr. Maksimilijan Adlerstein — via Rabatta št. 18 za prebivalce sledečih ulic: Ariosto, Arcivescovado, Antonio P., Antonio V., Alpi Giulie, Aisovizza, Buonarroti, Bertolini, Bertolini P., Barzellini, Blaserna, Bosco, Biana, Baronio, Caprin, Carità Vic., Codelli, Cipressi, Contavalle, Caserna, Cocchia, Cocchiutta, Castello V., Castello R., Castello I, II, III, Colle, Cappuccini, Cipriani, Cravos, Carducci, Cormo, Corno Riva, Croce, Cristo P., Castello (Dietro, Cappella, Catterini, Camposanto, Castalda, Casa rossa, De Amicis P., Dogana, Duomo, Duomo P., Drossi, Formica, Ferrovieri, Fornace, Magazzini, Molino, Municipio V., Bono, Passaggio Edling, Grande P., Grabizzo, Lantieri, Lunga, Mattioli, Maggio (24), Moreli, Monache, Macello, Pellico, Posta vecchia, Pietro V., Parcar, Pozzo (Androna), Rafut, Rossini, Rotta P., Rastello, Rabatta, Rasauer, Rocco S. P., Scuole, Scuola agraria, Sauro, Stretta, Trieste, Trento, Tomiz, Toscolano, Teatro, Tomis, Torrente, Transalpina, Vaccano, Vetturini, Vogel.		od 9. do 10. ure in od 15. do 16. ure in ambulatorijih bolniške blagajne v via G. Leopardi št. 6
Gorica, Meh in tulin okolica	I okraj: Dr. Just Bačar — Viale XXIV maggio št. 9 — za sledeče vasi: Ajševico, Stanzere, Bukovico, Bajše, Branico, Gradišče, Lokovec, Mirno, Osek, St. Peter, Peč, Prvacino, Renče, Ravniko, Ribemberk, Rubjo, Rupo, Dol Orehoviče, Sovodnje, Šempas, Ločnik, Vrh, Vrtojbo I. in II. Vogersko, Volčjadrago.		od 9. do 10. v blagajniških ambulatorijih v via G. Leopardi št. 6. Od 15. do 16. v zdravniškem ambulatoriju v viale XXIV. Maggio
	II okraj: Dr. Ivan Villat — piazza Duomo št. 3 — za sledeče vasi: Banjšico, Cerovlje I in II, Koprivo, Kormin, Faro, Ločnik, Medano, St. Mavor, Sv. Martin, Mošo, St. Florijan, Grgar, Kožbano, Sv. Lovrenc, Oslavje, Trnovo, Tribušo, Vilpuziano in ostale furianske vasice.		od 9. do 10. in od 15. do 16. v zdrav. ambulatoriju, piazza Duomo št. 3
Za vse okraje	Specijalna večerna služba za člane vseh mestnih in okoljskih okrajev, za konsulte, nasvete i. t. d. zdravniški šef dr. M. Adlerstein,		od 17. do 18. v blagajniških ambulatorijih
	Zobozdravniška služba za vse člane blagajne, zdravnik ki sprejema: dr. M. Adlerstein; zobotehnik R. Berca.		od 9. do 10. v blagajniških ambulatorijih via Leopardi 6
	Kanal: provizorični vojaški zdravnik.		V vojaškem ambulatoriju v Kanalu
	Tolmin: dr. Alf. Serjun — Tolmin.		filijalka blagajne v Tolminu vsak dan od 9. do 12. ure in od 15. do 16. ure
Kobarid: dr. Feruccio Baffoni — Kobarid.		V ambulatoriju kobarišk. zdravnika	
Bovec: provizorični vojaški zdravnik.		V vojaškem ambulatoriju v Bovcu	
Cerkno: dr. Francšek Smička — Cerkno.		V ambulatoriju cirknškega zdravnika	